

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Klára Heřmánková

Bakalářská práce

Michael Rittstein a jeho ateliér Malba III na pražské AVU

Vztahy, vlivy, inspirace

Michael Rittstein and his studio Painting III at the prague AVU

Relationships, influences, inspirations

Praha 2023

Vedoucí práce: PhDr. Eva Bendová, Ph.D.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze 11.5. 2023

Klára Heřmánková

Bibliografická citace

Michael Rittstein a jeho ateliér Malba III na pražské AVU [rukopis]: bakalářská práce / Klára Heřmánková; vedoucí práce: PhDr. Eva Bendová, Ph.D. -- Praha, 2023. -- <počet stran> s. 64

Anotace

Tématem bakalářské práce je ateliér Malba III Akademie výtvarných umění v Praze v letech, kdy byl pod vedením Michaela Rittsteina, 2001-2018. Práce se zaměřuje na Michaela Rittsteina jako umělce a pedagoga a v souvislosti s tím i na jeho žáky. Práce tedy sleduje šest generačně odlišných studentů v průřezu 17 let Rittsteinova působení na AVU, které spojuje absolvování jeho ateliéru, určitý druh figurální malby a reflexe umění a doby 70. a 80. let. Jedná se o Alenu Anderlovou, Karla Jerieho, Martina Salajku, Igora Grimmicha, Tomáše Jetelu a Jana Herese. Na základě rozhovorů s danými umělci se práce zabývá formou výuky Michaela Rittsteina, vztahy v ateliéru, celkovými vztahy na AVU během Rittsteinova působení tam, zároveň i Rittsteinovým vlivem na své žáky a jejich současnou tvorbou.

Klíčová slova

Michael Rittstein, Akademie výtvarných umění v Praze, ateliér Malba III, figurální malba, obraz 70. a 80. let, současná malba

Abstract

The aim of the bachelor's thesis is the studio Painting III of the Academy of Fine Arts in Prague in the years when it was under the leadership of Michael Rittstein, 2001-2018. The work focuses on Michael Rittstein as an artist and pedagogue and, in connection with that, on his students. Thus, the work follows six generationally different students in a cross-section of 17 years of Rittstein's work at AVU, which combines graduation from his studio, a certain type of figure painting and reflection on the art and time of the 70s and 80s. They are Alena Anderlová, Karel Jerie, Martin Salajka, Igor Grimmich, Tomáš Jetela and Jan Heres. Based on interviews with the given artists, the thesis deals with Michael Rittstein's form of teaching,

relationships in the studio, overall relationships at AVU during Rittstein's time there, as well as Rittstein's influence on his students and their current work.

Keywords

Michael Rittstein, the Academy of Fine Arts in Prague, studio Painting III, figure painting, painting of the 70s and 80s, contemporary painting

Počet znaků (včetně mezer): 74 005

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce PhDr. Evě Bendové, Ph.D. za její trpělivost, cenné rady během psaní práce a za pomoc při výběru literatury, obrazových příloh a sestavování otázek pro umělce. Bez jejího vstřícného přístupu při konzultacích a odborného dohledu bych bakalářskou práci nemohla dokončit.

Obsah

Úvod	8
1. Tvorba Michaela Rittsteina a jeho působení na AVU	12
1.1. Tvorba Michaela Rittsteina	12
1.2. Působení na AVU (tvorba let 2001-2018).....	17
2. Michael Rittstein a jeho žáci v reflexi rozhovorů.....	20
2.1. Michael Rittstein jako pedagog	21
2.2. Michael Rittstein jako inspirace	23
2.3. Atmosféra v ateliéru Malba III a na Akademii.....	26
2.4. Reflexe malby 70. a 80. let v ateliéru Malba III Michaela Rittsteina.....	28
2.5. Srovnání s ostatními ateliéry malby na AVU	30
Závěr.....	36
Přílohy	38
Seznam absolventů ateliéru Malba III pod vedením Michaela Rittsteina	38
Seznam pramenů a bibliografie	41
Seznam vyobrazení.....	47
Obrazové přílohy.....	50

Úvod

Tématem bakalářské práce je zhodnocení umělecké role Michaela Rittsteina (*1949), a to převážně v letech, kdy působil na vedoucí pozici ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění v Praze. Jedná se tedy o období mezi rokem 2001, kdy vyhrál konkurz na vedoucího ateliéru, a rokem 2018, kdy své působení tam ukončil. Práce si klade za cíl zachytit osobu Michaela Rittsteina jako umělce, pedagoga a inspiraci pro své žáky, přičemž z většiny z nich jsou dnes samostatně tvořící úspěšní umělci, jejichž jména rezonují kulturním prostorem. Ze současné umělecké scény jich za jeho působení na Akademii výtvarných umění ateliérem Malba III prošla a absolvovala nemalá řádka¹. Dále se práce snaží zjistit, jak se vyvíjela tvorba Michaela Rittsteina v letech před jeho nástupem na AVU coby pedagoga a v letech, kdy vyučoval v ateliéru Malba III. S nahlédnutím na jeho tvorbu pak práce popisuje, jestli a jak inspiroval a ovlivnil své studenty. Zároveň se práce ponoří i do zkoumání názorů žáků Michaela Rittsteina na jeho osobu a jeho styl výuky, stejně jako na celkovou atmosféru na AVU a zdali se proměňovala v čase.

Michael Rittstein je současný český malíř a bývalý vysokoškolský pedagog. Svou tvorbou se přidal k umělcům tzv. české grotesky, kteří se v sedmdesátých letech začali věnovat figurální malbě a narativní figuraci, která se pro ně stala typickou. Michael Rittstein ve svých dílech pracuje s absurditou, metaforou a naplňuje je cynismem i humorem. Odkazuje se na společnost a jeho obrazy reflektují příběhy a skutečnosti odehrávající se kolem něho.² Obrazy Michaela Rittsteina jsou často velkého formátu a obvykle v nich pracuje s barvou a barevností. V současné době barvu nanáší v pastózních vrstvách a často ji nechává volný pohyb na obraze, aby se navrstvila, jelikož mnohdy pracuje se strukturou.³

Od roku 2001 do roku 2018 byl Michael Rittstein vedoucím malířského ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění v Praze. Ve vedení ateliéru vystřídal Antonína Střížka (*1959) a jeho poté Josef Bolf (*1971), který je vedoucím ateliéru dodnes.⁴

Sedmnáct let pedagogického působení je poměrně dlouhý časový úsek pro jednoho pedagoga na jedné vysoké škole. Proto se bakalářská práce nezaměřuje na Michaela Rittsteina pouze jako na pedagoga, ale i jako na svévolně tvořícího umělce a v neposlední řadě především na jeho studenty, které na AVU vyučoval, na jejich vlastní tvorbu a na jejich

¹ Viz. *Seznam absolventů ateliéru Malba III pod vedením Michela Rittsteina*, jako příloha I.

² RITTSTEIN/ HÉDÉRVÁRI 2004, 7

³ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

⁴ VLČKOVÁ 2016, <http://docplayer.cz/24008248-Prehled-pedagogu-avu-od-roku-1990.html>, vyhledáno 13.11.2022

pohled na Rittsteinovu výuku a osobu Michaela Rittsteina jako zdroj určité inspirace. Proto je práce rozdělena na dvě kapitoly, přičemž každá má řadu podkapitol. První kapitola popisuje tvorbu Michaela Rittsteina jako samostatného umělce před jeho nástupem na pozici vedoucího ateliéru Malba III na AVU a během jeho působení tam. Kapitola se zabývá vývojem jeho tvorby, která se proměňovala a ve které reagoval na vývoj společnosti.

Druhá kapitola pak pojímá působení Michaela Rittsteina na AVU a jeho práci pedagoga, výukové metody, předávání svého „know-how“ spolu s reflexí sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století, stejně jako atmosféru v jeho ateliéru a jeho vliv na studenty. Pro ucelené sledování dané problematiky jsem vybrala a v práci sleduji šest generačně odlišných studentů v průřezu sedmnácti let Rittsteinova působení na AVU. Žáky a v dnešní době již samostatně fungující a prosperující umělce spojuje absolvování ateliéru Malba III Michaela Rittsteina, stálá tvůrčí činnost, dále pak určitý druh figurální malby a reflexe umění a doby sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. První z nich je Alena Anderlová (*1977, Klatovy), která na AVU v ateliéru Malba III studovala mezi léty 1999 a 2005. Vzhledem k faktu, že Michael Rittstein do čela ateliéru nastoupil až v roce 2001, začínala svá studia pod vedením Antonína Střížka (*1959). Stejně na tom byl i další z vybraných umělců, Karel Jerie (*1977, Praha), který studoval ve stejném ročníku jako Alena Anderlová. Zmínění dva umělci tedy mohou do zkoumání vnést nové srovnávací pohledy. Dalšími umělci jsou pak Igor Grimmich (*1979, Praha) a Martin Salajka (*1981, Uherské Hradiště) studující v ateliéru Malba III Michaela Rittsteina v letech 2002-2008, resp. 2005-2008. Jeden z mladších ročníků pak zastupuje Tomáš Jetela (*1986, Vyškov). Tomáš Jetela u Michaela Rittsteina studoval v letech 2007-2011. Michael Rittstein z AVU a z pozice vedoucího ateliéru Malba III odešel v roce 2018, proto je v práci zastoupen i žák z téměř posledního Rittsteinova odučeného ročníku. Daným studentem je Jan Heres (*1992, St. Gallen, Švýcarsko), který do ateliéru nastoupil roku 2011 a absolvoval v roce 2017, tedy pouhý rok před odchodem Michaela Rittsteina.

Hlavním pramenem při výzkumu se staly rozhovory s výše uvedenými umělci. Tedy především na základě rozhovorů s nimi, jakožto žáky Michaela Rittsteina, se práce zabývá formou jeho výuky, vztahy v ateliéru, jakožto i celkovými vztahy na AVU během Rittsteinova působení tam, zároveň i vlivem Michaela Rittsteina na své žáky a jejich současnou tvorbu. Všichni dotazovaní umělci dostali sérii stejných obecných otázek a poté ještě každý zvlášť jednu až dvě otázky týkající se přímo jeho osoby. Obecné otázky byly následující:

1. Byl ateliér Malba III vaše první volba nebo jste se hlásil/a i jinam? Proč?
2. Jaký byl podle vás Michael Rittstein učitel?

3. V předmluvě ke knize *Akademie výtvarných umění v Praze, ateliér Malba III Doc. Michaela Rittsteina* píše Michael Rittstein spolu s Romanem Frantou, že, cituji: „Nemáme žádné osnovy a tak spatřujeme svoji roli jako průvodce s určitou mírou zkušenosti, který v rámci šesti let studia upozorňuje studenta na případné možnosti, či historické paralely k jeho práci.“⁵. Je to podle vás pravda? Cítil/a jste se být více prováděn/a než mentorován/a?
4. Jaká byla vaše studia v ateliéru Michaela Rittsteina?
5. Ovlivnila podle vás Rittsteinova tvorba tu vaši?
6. Jste spokojen/a se svojí dráhou umělce/kyně? Pomohla vám v této dráze AVU (ateliér Malba III) a nasměrovala vás?
7. Diskutovali jste v ateliéru malbu 70. a 80. let?

Všichni dotazovaní umělci odpověděli a rozhovory s nimi jsem použila jako výchozí pramen pro druhou část bakalářské práce.

Dalšími zdroji k práci, především k první kapitole, pak byly katalogy ze samostatných výstav Michaela Rittsteina a monografie Michaela Rittsteina. Mezi knihy, které byly přínosné, bych zařadila monografii *Michael Rittstein* od Jana Kříže z roku 1989 mapující vývoj jeho tvorby od studií na AVU po rok 1989. Dále pak výstavní katalogy, na příklad katalog z roku 2021 z Trafo Gallery. Jedná se o dosavadní poslední samostatnou výstavu Michaela Rittsteina. Texty ke katalogu *Klokani Tarzan* sepsala spolu s rozhovorem s Michaelem Rittsteinem Blanka Čermáková. Důležité byly i monografie dalších pedagogů, kteří na AVU působili ve stejné době jako Michael Rittstein a vedli zbylé ateliéry malby. Publikace *Jiří Sopka* z roku 2007 napsaná jako spolupráce Pavli Pečinkové, Dušana Brozmana a Lindy Sedlákové mapující tvorbu Jiřího Sopka, který vedl ateliér Malba I, či publikace *Vladimír Skrepl: Jako v zrcadle*, katalog vytvořený Vladimírem Skreplem, ve kterém institucionalizuje své dílo.

Dále poté práce čerpá z výstavních katalogů jak jednotlivých umělců (studentů), tak kolektivních absolventských. Přínosné byly především katalogy samostatných výstav Michaela Rittsteina a následně výstav dotazovaných umělců. Naopak kolektivní katalogy *Diplomanti AVU* nepřinesly užitečnější informace kromě ucelenějšího seznamu absolventů ateliéru Malba III Michaela Rittsteina. Kromě výstavních katalogů práce čerpala z publikací a

⁵ TĚTIVA/ RITTSTEIN/ FRANTA 2008, 6

monografiích vyšlých o zmiňovaných umělcích, i o dalších osobách, inspiracích a problémech, na které jsem narazila během rozhovorů.⁶

⁶ Na příklad Neo Rauch a Lipská škola, Zdeněk Beran, Howard Hodgkin, či spolužáci dotazovaných umělců a další. Viz. Michael GLOVER: Neo Rauch. London 2019. Viz. Milan KNÍŽÁK/ Jindřich CHALUPECKÝ/ Jan KŘÍŽ/ Jiří MACHALICKÝ/ Zdeněk BERAN/ Mahulena NEŠLEHOVÁ/ Petr WITTLICH/ Patrik ŠIMON: Zdeněk Beran. Praha 2007. Viz. Andrew GRAHAM-NIXON: Howard Hodgkin. London 2001

1. Tvorba Michaela Rittsteina a jeho působení na AVU

Michael Rittstein je současný český malíř a bývalý vysokoškolský pedagog. Svou tvorbou se přidal k umělcům tzv. české grotesky, kteří se v sedmdesátých letech začali věnovat figurální malbě a narativní figuraci, která se pro ně stala typickou. Jeho obrazy, leckdy velkého formátu a téměř vždy výrazné barevnosti, vypráví příběhy plné absurdit, cynismu, metafor. V Rittsteinových alegoriích divák nachází hlubší filozofické a existenciální podtexty, které vždy odráží skutečnost a svět kolem umělce.⁷ V současné době Michael Rittstein pracuje s barvou a barevností. Barvu nanáší v pastózních vrstvách a často ji nechává volný pohyb na obraze, aby se navrstvila, jelikož nezdívá kdy pracuje se strukturou.⁸

Michael Rittstein se narodil 17. září 1949 v Praze, vystudoval na střední odborné škole výtvarné v Praze na Hollarově náměstí, následně pak na Akademii výtvarných umění v Praze. Zde absolvoval v roce 1974 v ateliéru u profesora Arnošta Paderlíka. Roku 1978 se stal členem SČVU a roku 1987 tvůrčího seskupení *12/15*.⁹

Od roku 2001 do roku 2018 byl Michael Rittstein vedoucím malířského ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění v Praze. Ve vedení ateliéru vystřídal Antonína Střížka (*1959) a jeho poté Josef Bolf (*1971), který je vedoucím ateliéru dodnes.¹⁰ Jako pedagog ovlivnil nespočet současných umělců mladších generací, z čehož některým se bude tato práce věnovat.

Následující dvě kapitoly chronologicky na vybraných výstavách popíší, jak se Rittsteinova tvorba vyvíjela a co je pro ni typické.

1.1. Tvorba Michaela Rittsteina

Michael Rittstein se do veřejného povědomí dostal výstavou v prostorách divadla E.F. Buriana. Stalo se tak v roce 1972, kdy byl přibližně v polovině svých studijních let na Akademii výtvarného umění v Praze. Na chodbách divadla vystavoval společně ještě se svými dvěma spolužáky Václavem Bláhou a Vladimírem Novákem, přičemž všichni tři pro výstavu

⁷ RITTSTEIN/ HÉDÉRVÁRI 2004, 7

⁸ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

⁹ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 117

¹⁰ VLČKOVÁ 2016, <http://docplayer.cz/24008248-Prehled-pedagogu-avu-od-roku-1990.html>, vyhledáno 13.11.2022

zvolili figurální témata. Pomalu tak začali nastolovat novou výtvarnou generaci. Generaci umělců sedmdesátých let, kteří sází na opětovné protlačení figury do obrazů.¹¹

Michael Rittstein na výstavě předvedl obraz s názvem *Pravěk*. Vycházel z přírodní filozofie, v jeho tvorbě i lehce odvozené od hnutí hippie a jejich návratem k pospolitosti a přírodě.¹² V obraze kupí lidské figury jednu přes druhou ve změti těl a na mysli má přitom počátky společnosti, vazby mezilidské i vazby lidí k zemi. Vyjadřuje „radost, opojení životem, ale i úzkost jedince ztraceného v lavině davu“¹³.

Pro jeho následující tvorbu měly signifikantní vliv události osobní povahy – rozvod rodičů a výchova babičky. Na společnost tak začal pohlížet skrze své osobní zkušenosti a problémy. Druhým faktorem ovlivňujícím jeho tvorbu byla skutečnost, že vyrůstal a poté žil téměř celý život v bytě v panelovém domě, kde k sobě mají všichni blízko a nic se neutají. Jednalo se o další náhled do společnosti, společné zkušenosti.¹⁴

Michael Rittstein se již na střední škole zajímal o umělce pracující s barvou jakými byli na příklad Jan Bauch¹⁵ či Chaim Soutine¹⁶. Tito umělci používají expresivní figuraci i velké vrstvy hutných barev – oboje Rittsteinovi blízké.¹⁷

Jak je již řečeno výše, dalším zdrojem inspirace bylo Michaelovi Rittsteinovi hnutí hippie s jejich preferencí volnosti a svobody. I proto se Michael Rittstein poměrně brzy začal věnovat sportu, čímž měl vliv, a byl blízký některým svým pozdějším studentům na Akademii.¹⁸ Mezi jeho zájmy se rychle dostalo plavání, které mu přinášelo kromě volného pohybu, a s ním spojené uvolněné mysli, i nové motivy do jeho tvorby. Jednalo se o pohled na plavce z různých úhlů.¹⁹ Plavání mu vydrželo dodnes, protože, jak sám říká, neumí relaxovat jinak, tak ve volném čase plave.²⁰

Na Akademii výtvarných umění se dostal v roce 1968 do ateliéru k profesoru Arnoštu Paderlíkovi, tedy v roce všeobecného rozvolnění. Na škole se řešily během konzultací a přednášek i aktuální formy umění jako happeningy, performance a konceptuální umění.

¹¹ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 5

¹² TAMTÉŽ, 5

¹³ TAMTÉŽ, 5

¹⁴ TAMTÉŽ, 5

¹⁵ Český malíř, grafik a ilustrátor tvořící převážnou většinu dvacátého století. Viz. Rea MICHALOVÁ/ Peter KOVÁČ: Jan Bauch. Praha 2013. Pro Michaela Rittsteina byla inspirativní hlavně Bauchova *Loreta* [1], která byla vystavena v Národní galerii v tehdejší době sídlící v Městské knihovně. ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

¹⁶ Malíř židovského původu žijící část života ve Francii a tvořící v první polovině dvacátého století. Viz Martina PADBERG: Chaim Soutine. Praha 2019

¹⁷ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 26-30

¹⁸ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹⁹ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 26-30

²⁰ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

V rámci toho se rozebíraly na příklad veřejné akce Milana Knížáka a tento pocit svobody na Akademii přetrval po celou dobu normalizace.²¹

U Arnošta Paderlíka se jako nadějný mladý umělec prokázal nejprve výše zmíněným *Pravěkem*, poté v pátém ročníku *Zemědělským cyklem z Brnířova*²². Cyklus byl přijat jako diplomová práce a roku 1974 Michael Rittstein úspěšně absolvoval AVU. Rozvíjel dál figurální výjevy, pro které načerpal nové inspirace při návštěvách zahraničních muzeí a do tvorby se mu dostával již i jeho barevný osobitý sloh, jehož součástí je bizarnost, absurdita a metaforické zobrazování světa.²³ Zároveň se těsně po škole již obrátil k bezprostřednímu okolí²⁴ a začal maloval každý den.²⁵

Jedním ze zlomových roků Rittsteinovy tvorby byl rok 1975, kdy díky ovlivnění „novou figurací“ šedesátých let dvacátého století, jejím odmítnutím abstraktního zobrazování a různým formám návratu k figurální tvorbě, Michael Rittstein oklikou začal směřovat k „fantaskní metafoře“²⁶. Do roku 1978 vyplynul již kompletní malířův styl plný fantaskní alegorie, figurální složky, exprese a anekdot. Od konce sedmdesátých let se jeho díla mnohem častěji objevovala na výstavách a byla vystavována i v zahraničí.²⁷ Jeho díla tak mohla být k vidění na příklad v Galerii Ruchti v Kolíně nad Rýnem ještě v osmdesátých letech před Sametovou revolucí.

Jeho dílo začalo být přirovnáváno k „nové expresivitě“²⁸. Tedy k nové chuti k malířskému vyjádření v době, kdy malba začala být upozadována v kontrastu s intelektuálními koncepty umění. K nutnosti „se hlásit k hmotě, chaosu – proti duchu, spekulaci, náznaku, torzu“²⁹. Do tvorby se mu promítal onen chaos společně s nově nabytou umělcovou svobodou, které napomohla i změna ateliéru v Čechově ulici na Letné, kam se přestěhoval ze sklepních prostor. Nový ateliér byl v podkroví. V podkroví měl možnost shlížet na dvůr pod sebou, což byl pravý opak možností stísněného sklepního ateliéru, kde nad sebou pociťoval tíhu stěn a všech obytných prostor domu. Z této doby pochází na příklad obraz *Svépomoc* [3], který

²¹ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

²² Vesnice, kde Michael Rittstein částečně vyrůstal, má zde chalupu a v dnešní době tam již žije.

²³ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 26-30

²⁴ Z této doby pochází na příklad obraz *Prádelna* [2], inspirovaný jeho prádelnou na Šumavě. TAMTÉŽ, 32

²⁵ TAMTÉŽ, 32

²⁶ TAMTÉŽ, 32

²⁷ Na příklad Galerie mladých či Divadlo v Nerudovce pořádaly v sedmdesátých letech Rittsteinovy výstavy. ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

²⁸ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 54

²⁹ TAMTÉŽ, 54

dokládá, že stěhování se o několik pater výše dodalo Rittsteinovi nové dynamiky, která se projevuje ve vnímání prostoru v obrazech.³⁰

Osmdesátá léta dvacátého století přinesla Rittsteinův pohled na osoby uvnitř bytových jednotek. Jedna poloha malby ukázala různé technologie a vybavení domácnosti jako jsou televizory, telefony, rádia, chladničky a další. Michael Rittstein se totiž bavil faktem, že přístroje pomalu začínaly měnit a možná i ovládat život jedince. Proto se jeho postavy v daných obrazech zaplétají do drátů a kabelů a stávají se součástí techniky, která se do domácností dostala jako vetřelec, ale usídlila se tam natrvalo. Příkladem takového díla je *Tesla NZC 420* [4] z let 1982-1983. Pro druhou polohu malby byly signifikantní jeho obrazy dvojic mužů a žen a poměru mezi nimi. Většinou vztah v díle ukazuje nadvládu ženy nad mužem – obraz *Vysávání* [5] z roku 1983, kde se zdá, že žena muže vysaje rourou vysavače. Do kontrastu dává na venek působící šťastné, ale uvnitř rozhádané páry – muže, zmítající se v komplexech, ženy rafinované, ale zároveň pudové povahy.³¹

Ze stejného období jsou i kresby³² připomínající „sadistické příběhy z domácího prostředí“³³. Fantazie, metafora a realita se prolínají v souboru kreseb představujících oběšeného muže, dalšího, který si rve vlasy, okřídlenou hystericky rozčilenou ženu, která se vznáší nad zemí a mnoho dalších podobně znepokojujících výjevů. Michael Rittstein tímto navazuje na autory české grotesky, tedy autory o generaci starší, jako byli Karel Nepraš, Zbyšek Sión, či Jiří Načeradský a zároveň předznamenává tvorbu autorů osmdesátých let nastupujících po něm v čele s Vladimírem Kokoliou.³⁴

Osmdesátá léta byla pro Michaela Rittsteina důležitá ještě z jednoho důvodu. Podařilo se mu získat prostorný světlý ateliér na Černém mostu v Praze a do jeho děl se dostávala ještě více problematika panelového bydlení.³⁵ Jeho zájem o zobrazování života v bytě ovšem s postupující léty upadával a převažovala nechuť k umělecké interpretaci, neboť obyvatelé paneláku zestárli a jejich životy a rytmy se proměnily, čímž nepřinášeli již tolik zajímavých námětů a inspirací.³⁶

³⁰ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 54

³¹ TAMTÉŽ, 60-63

³² Kresba obecně je pro Michaela Rittsteina důležitá. Dělá si nespočet přípravných kreseb a kreslí si téměř vše, co kolem sebe vidí. ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

³³ RITTSTEIN/ HÉDÉRVÁRI 2004, 8

³⁴ TAMTÉŽ, 8

³⁵ Na příklad obraz *Smíšené manželství* [6] (1987).

³⁶ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 68-70

Koncem osmdesátých let spoluzaložil sdružení *12/15 Pozdě, ale přece!* a organizoval s nimi první společnou výstavu v Kolodějích.³⁷ Ve skupině s ním byli další umělci v čele s Ivanem Kafkou, Ivanem Ouhelem, Václavem Beránkem, Petrem Pavlíkem, Vladimírem Novákem a Kurtem Gebauerem.³⁸ Volné sdružení *12/15, Pozdě, ale přece!* bylo založeno jako reakce na nově vzniklou skupinu o generaci mladších autorů *Tvrdohlaví*, kteří prosazovali přístupy postmoderny a sami sebe rozvíjeli spolu s uvolňující se politickou situací. Seskupení *12/15* reagovalo také na tehdejší podmínky pro současné umělce, které dle nich znemožňovaly spolupráci názorově odlišných autorů ani jejich konfrontaci. Proto se v seskupení *12/15* nacházeli umělci s různými přístupy, kteří mají na přístup k tvorbě rozličné náhledy, ale snaží se se vzájemně respektovat.³⁹

V devadesátých letech pak Michael Rittstein odjel na pět let na svou chatu na venkov a v jeho díle se více objevovala krajina. Šlo o jeho potřebu přijít na to, jak má ve svém díle pokračovat, a přestože si figura našla na nějaký čas cestu zpět, později se od ní v prvním desetiletí dvacátého prvního století opět odklonil, než se k ní po několika letech vrátil natrvalo.⁴⁰ Rittsteinův odklon a návrat ke krajině, a především, co to pro autora znamenalo, bude více rozebírat následující podkapitola.

Michael Rittstein sám říká, „že v jeho okolí není nic, co by se dříve nebo později nedostalo do jeho obrazu“⁴¹, a také že „sám si cení stálého dialogu s vnějším světem“⁴². V řečených citátech představuje Michael Rittstein dva hlavní popisy své dosavadní práce.⁴³ I proto je řazen mezi představitele figurální grotesky, jejíž vývoj se vrací zpět až do absurdních sedmdesátých let k umělcům, kteří čerpají z obyčejného každodenního života a jeho strastí i slastí, ironií a absurdit. Pohled Michaela Rittsteina je více nemilosrdný ve srovnání s dalšími představiteli figurální grotesky, kam patří na příklad Jiří Načeradský, Aleš Lamr, Zbyšek Sion, Jiří Sopko, Vladimír Kokolia a Václav Mergl.⁴⁴ Součástí české grotesky je kromě narativní figurace i využívání různých výrazových prostředků, humoru, ironie, práce s barvou a barevností a nacházení absurdit ve světě a běžném životě jedince.⁴⁵

Počátkem dvacátého prvního století pak začal vyučovat coby vedoucí malířského ateliéru Malba III na pražské Akademii výtvarných umění.

³⁷ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 88

³⁸ ŠVÁCHA/ PLATOVSKÁ/ KOLEKTIV 2007, 697

³⁹ KOLEKTIV AUTORŮ 1988

⁴⁰ RITTSTEIN/ JŮZA 2006, 6

⁴¹ RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 108

⁴² TAMTÉŽ, 108

⁴³ TAMTÉŽ, 108

⁴⁴ S některým se Rittstein setkal později profesně jakožto vyučující na AVU.

⁴⁵ ŠVÁCHA/ PLATOVSKÁ/ KOLEKTIV 2007, 611

1.2. Působení na AVU (tvorba let 2001-2018)

Michael Rittstein působil na AVU jako vedoucí pedagog malířského ateliéru Malba III v letech 2001 až 2018. Po celou dobu byl jeho odborným asistentem Roman Franta (*1962). Jak je již řečeno výše, Michael Rittstein ve vedení ateliéru vystřídal Antonína Střížka (*1959) a jeho poté Josef Bolf (*1971), který je vedoucím ateliéru dodnes.⁴⁶

Během svého působení na Akademii výtvarných umění se Michael Rittstein vedle výuky žáků věnoval i své vlastní tvorbě a samostatným výstavám. V této podkapitole bych jich ráda několik uvedla. Jeho roli pedagoga shrnou dále následující kapitoly věnované jeho studentům.

Jako první z podstatných výstav Michaela Rittsteina z doby jeho působení na AVU je třeba zmínit výstavu *Lesklá alej* konající se v Galerii výtvarného umění v Ostravě od 22. dubna do 14. června 2008. Konkrétní výstava stojí za zmínku z jednoho důvodu – ukazuje tvorbu Michala Rittsteina, „jednoho z posledních představitelů tzv. české grotesky“⁴⁷, v době, kdy na nějaký čas opustil figurální malbu. Do jeho díla se tak více začala prodírat krajina, jakožto pokračování práce s konceptuální plochou obrazu.⁴⁸

Krajina v Rittsteinových obrazech nepředstavuje totiž, co představovala dříve, zejména u malířů romantismu devatenáctého století. Ti brali přírodu jako zdroj emocionálně silných témat a hlubokých prožitků. Oproti tomu Michael Rittstein ji vnímá jako útěk před společností a odpočinek od závažnějších témat, kterými pro něho jsou lidské životy. Vesnice Brnířov nedaleko hranic Čech s Německem v okrese Domažlice v Plzeňském kraji, kde umělec tráví většinu času, pro zobrazování krajiny naskýtá dokonalý prostor. Daleko od shluků měst, panelových domů, bytů a reality soužití člověka s člověkem se před ním otevřela provzdušněná volnost plná stromů, stavení a přírodní krás. Od tvarů paneláků se svobodil natolik, že na některých dílech z té doby barva, nanášena v pastózních vrstvách, k sobě upoutá více pozornosti nežli objekt.⁴⁹ Ve tvorbě Michaela Rittsteina z této doby je tedy významně vidět osvobození od barvy a tvaru. Stále však formou experimentu.

Postupně se tedy ukazuje, že práce s krajinou byla opravdu jen odbočkou od práce s figurou, se kterou ve své tvorbě začínal. K figuraci se po osmi letech opět vrátil, jen mu přírodní bilancování dopomohlo ke změně jejího významu, kdy při tvorbě myslí hlavně na formální jednotnost obrazu. Z Rittsteinových starších děl může být cítit jeho zájem o přírodní

⁴⁶ VLČKOVÁ 2016, <http://docplayer.cz/24008248-Prehled-pedagogu-avu-od-roku-1990.html>, vyhledáno 13.11.2022

⁴⁷ RITTSTEIN/ JŮZA 2006, 5

⁴⁸ TAMTÉŽ, 5

⁴⁹ TAMTÉŽ, 5

a zvířecí instinkty člověka. Malba přírody mu pomohla lépe pochopit toto propojení člověka s jeho vnitřní animálností.⁵⁰

O pouhý rok později, mezi 30. květnem a 1. listopadem 2009, vystavoval Michael Rittstein v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou. Výstava s názvem *Vlhkou stopou/ o vodu se dělím s hady* ukázala v té době nejnovější umělcova díla. Díla, která odhodila cokoli, co by mohlo rozptylovat divákovo oko a vnímání a zbyla forma „analytické fragmentizace, v jejíž struktuře najdeme veristicky pojednané detaily“.⁵¹

V následujících letech vystavoval Michael Rittstein téměř po celé České republice a v Bratislavě na Slovensku. Zmínit je zde třeba společnou výstavu Michaela Rittsteina, jeho syna a rovněž umělce Lukáše Rittsteina a umělkyně Barbory Šlapetové. V roce 2016 byla k vidění od 14. dubna do 28. května v Galerii Miroslava Kubíka v Litomyšli. Výstava pod názvem *S astronautickou lehkostí motýla zpátky do kamene* ukázala na trojici umělců jako na někoho, kdo se ve svých dílech snaží otevírat a prohlubovat metaforické kontexty.⁵² Michael Rittstein zde vystavoval díla z posledních let a bylo jasně vidět, že se již plně navrátil k figurativním výjevům. Jeho obrazy byly na výstavě snadno k rozpoznání svou výraznou barevností⁵³ a návštěvníka tak braly „na jakýsi výlet“ do fantazijních míst, kde se prolínají životy zvířat a lidí a jejich osudy. Neodehrává se v nich konkrétní příběh, jde spíše o díla „naplněná existenciálním sdělením podaným formou obrazové metafory, která nás zasáhne svým výrazem“⁵⁴. Důraz na příběh v jeho figuracích postupně přestával být primárním a Michael Rittstein se začal více soustředit na barvu a výraz.⁵⁵

Jedna z posledních velkých Rittsteinových samostatných výstav se konala nedlouho po jeho odchodu z vedoucí pozice v ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění. Jedná se o velkou retrospektivní výstavu v Jízdárně pražského hradu, kterou Michael Rittstein oslavil své sedmdesáté narozeniny. S názvem *Ve vlnách* ji mohli návštěvníci vidět od 2. listopadu do 19. ledna 2020.

Výstava začínala jeho studii na Akademii a byla možnost na ni shlédnout jak výše zmíněný *Pravěk*⁵⁶, tak i *Zemědělský cyklus*⁵⁷ a poté následovala díla z celé jeho dosavadní

⁵⁰ RITTSTEIN/ JÚZA 2006, 5-6

⁵¹ RITTSTEIN/ TĚTIVA 2009, 2

⁵² RITTSTEIN/ ŠLAPETOVÁ/ RITTSTEIN/ NÁBĚLEK/ VOLF 2015, 4

⁵³ Jak Rittstein sám říká, baví ho, když je barva živá. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123096165-artmix/21956222900010/cast/737308/>, vyhledáno 17.3.2023

⁵⁴ RITTSTEIN/ ŠLAPETOVÁ/ LUKÁŠ/ NĚBĚLEK/ VOLF 2016, 4

⁵⁵ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

⁵⁶ Obraz z roku 1972 vycházející z přírodní filozofie, hnutí hippie a jejich návratem k pospolitosti a přírodě. RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989, 5

⁵⁷ Cyklus z roku 1974, kterým Michael Rittstein úspěšně absolvoval AVU. TAMTĚŽ, 26

tvorby. Výstava nabídla doposud nejucelenější pohled na tvorbu Michaela Rittsteina a jeho pozorování lidské společnosti.⁵⁸

V rozhovoru pro Českou televizi k výstavě *Ve vlnách* vzpomínal Michael Rittstein často na svá vlastní studia na AVU a na skutečnost, jak se třídou navštěvovali různé výstavy, což přenesl i do svých osnov jakožto pedagog.⁵⁹ A což později v rozhovorech jeho studenti potvrdili.

Naposledy jsme Michaela Rittsteina mohli vidět vystavovat v Trafo Gallery v Holešovicích od 10. září do 31. října 2021. Kurátorkou výstavy *Klokaní Tarzan*⁶⁰ byla Blanka Čermáková, která v publikaci vycházející k výstavě vedla rozhovor s Michaelem Rittsteinem. Výstava předvedla díla především z Rittsteinových cest po světě – Indie, Mexiko, Keňa, Austrálie a další. Propojoval v nich jak své autentické zážitky, tak smyšlené příběhy a osudy⁶¹. Vedle cestovatelských děl obsahovala výstava i díla z provenience nám bližší, z české vesnice Brnířov, která zde byla již několikrát zmiňována a kde Michael Rittstein tráví většinu roku. V Brnířově, v obklopení přírody a zvířat, maluje obrazy, kde zvířatům a rostlinám jakožto darwinista přiděluje stejné vlastnosti jako lidem. Tak vznikly známé obrazy *Zelení zvědavci* [11], *Zvědavci I* [12] a *Zvědavci II* [13], myši čekající před galerií, aby mohli navštívit výstavu. Samostatná část výstavy je věnovaná pravěku a různým obrazům lovu na mamuta a další prehistorické zvěře.⁶²

Michael Rittstein působil na AVU mezi roky 2001 a 2018 a po celou dobu aktivně samostatně tvořil a vystavoval. Jeho tvorba se v čase proměňovala a působil na něj vývoj společnosti a nové trendy v umění. Fakt, že byl po dobu své pedagogické činnosti stále aktivním umělcem, který sledoval vývoj umění a jeho podob, mu dopomohl ve výuce a předávání svých znalostí. Jeho rolí coby pedagoga se budou nadále zabývat následující kapitoly.

⁵⁸ MACH/ RITTSTEIN 2020

⁵⁹ <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123096165-artmix/219562229000010/cast/737308/>, vyhledáno 17.3.2023

⁶⁰ Pro tuto výstavu byl vytvořen stejnojmenný přes sedm metrů široký a téměř dva metry vysoký obraz *Klokaní Tarzan* [7], který od levého horního rohu k pravému dolnímu rohu vypráví příběh Klokaního Tarzana. Příběh malého chlapce, jehož adoptuje klokaní matka, která přišla o mládě. ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

⁶¹ Z Indie byl zastoupen na příklad obraz nejnižší kasty *Třidiči odpadu* [8], či *Ranní koupel* [9] v řece. Z Mexika pak *Fragmenty z procházky* [10] ukazující děti hrající si v prachu ulice. TAMTÉŽ, nestránkováno

⁶² TAMTÉŽ, nestránkováno

2. Michael Rittstein a jeho žáci v reflexi rozhovorů

Ateliérem Malba III Michaela Rittsteina prošla celá řada současných českých umělců. Někteří u něho absolvovali, někteří ne. Na některé měl jeho styl výuky a tvorba větší vliv, na některé menší. Někteří na něho a svá léta na AVU vzpomínají pouze v superlativech, někteří mají několik výtek. Poznámky, poznatky a připomínky vybraných studentů, kteří u Michaela Rittsteina absolvovali, v jeden ucelený soubor popisující Michaela Rittsteina jako pedagoga a inspirativní osobnost, současně s dalšími okolnostmi studia na AVU a v ateliéru Malba III, představují následující podkapitoly.

Pro účely práce bylo vybráno šest generačně rozličných studentů z průběhu sedmnácti let působení Michaela Rittsteina na AVU. Vybrané studenty spojuje absolvování ateliéru Malba III Michaela Rittsteina, stálá tvůrčí činnost, dále pak určitý druh figurální malby a reflexe umění a doby sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století.

Alena Anderlová (absolvovala v roce 2005) studovala postupně pod vedením Antonína Střížka a následně i Michaela Rittsteina. Ve svých obrazech často nahrazuje lidskou figuru figurou zvířecí, či se inspiruje sportem.⁶³

Pod vedením Antonína Střížka začínal studovat i Karel Jerie (absolvoval v roce 2005), který se nyní věnuje malbě a komiksu. Je členem umělecké skupiny *Natvrdlí*, kde spolu s dalšími umělci obhajují a propagují klasickou malbu.⁶⁴ Ve své malířské tvorbě Karel Jerie kombinuje dějovou linku s emocemi, a to vše v rámci jednoho plátna. V komiksové tvorbě pak rozehrává dlouhé příběhy. [16], [17]⁶⁵

Dále je pak v práci zastoupen malíř Igor Grimmich (absolvoval v roce 2008) a malíř Martin Salajka (absolvoval v roce 2008). Igor Grimmich svoji tvorbu staví na prožitých událostech a konkrétních skutečnostech. Pro něho je to často soužití přírody s městem. Díky tomu vznikne „hybridní krajina“⁶⁶ pokořená „nerovným soužitím s nenasytnou lidskou civilizací“.⁶⁷ Obrazy krajin pak často střídá s obrazy postav podobně znepokojujících. I zde se inspiruje skutečností, na příklad cvičením jógy [18], [19], [20].⁶⁸ Martin Salajka se svou tvorbou připodobňuje Michaelu Rittsteinovi v expresivním gestu jeho malby v kombinaci

⁶³ Na příklad obrazy *Home* [14] (2019), *Noční můry* [15] (2020), ad. VAŇOUS 2021. nestránkováno

⁶⁴ Viz. Rea MICHALOVÁ: *Natvrdlí*. Praha 2011

⁶⁵ MICHALOVÁ 2017, nestránkováno

⁶⁶ DRURY 2017, 6

⁶⁷ TAMTÉŽ, 7

⁶⁸ Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

s detailně vypracovanými prvky. Roli v jeho obrazech hraje příroda, ve které propojuje sny, realitu a podvědomí a ve kterých vystupují lidské i zvířecí postavy.⁶⁹ [21], [22]

Dalším dotazovaným umělcem byl Tomáš Jetela (absolvoval v roce 2011), který je dnes významným figuralistou zaměřujícím se ve své monumentální malbě na výraz postav.⁷⁰

Téměř poslední generaci umělců, kterou měl Michael Rittstein možnost na AVU učit, zastupuje Jan Heres (absolvoval v roce 2017). Jan Heres je mladý, ale již aktivně vystavující malíř. Ve svých obrazech se v intenzivní barevnosti zabývá interakcí mezi lidmi samými a mezi člověkem a jeho okolím. [25]⁷¹

Se zmíněnými studenty byl veden rozhovor, přičemž všem byla pokládána série stejných otázek, zmíněných v úvodu práce a týkajících se jejich studií na Akademii výtvarných umění v Praze a jedna až dvě doplňující otázky týkající se pouze jejich osoby.

2.1. Michael Rittstein jako pedagog

Vzhledem k tomu, že v předmluvě ke knize *Akademie výtvarných umění v Praze, ateliér Malba III Doc. Michaela Rittsteina* píše Michael Rittstein spolu s Romanem Frantou „Nemáme žádné osnovy a tak spatřujeme svoji roli jako průvodce s určitou mírou zkušenosti, který v rámci šesti let studia upozorňuje studenta na případné možnosti, či historické paralely k jeho práci.“⁷², vedla jedna z mých otázek i tímto směrem. Je dané rčení pravda? Cítili se studenti více prováděni, než mentorováni?

Zde byla v odpovědích stoprocentní shoda. Ano, ponechal je samostatně tvořit a přemýšlet.⁷³ Své studenty si Michael Rittstein pamatoval a jeho přístup k nim byl velmi osobní.⁷⁴ Během výuky byl otevřený různým malířským postupům studenta a pokud student tápal, ale pokoušel se o něco svého, nesnažil se ho nasměrovat jinam, ale pomohl mu tam, kde byl. Lepší je totiž pro studenta podle Michaela Rittsteina zkoumání slepých uliček než ustrnout v tom, co umí.⁷⁵ Studenty nejprve nechal tvořit to, co chtějí a až později začal vyučovat to, co jim nešlo.⁷⁶ Proto byl Michael Rittstein příhodný učitel pro začátky studia – chápal, že je člověk mladý a potřebuje se rozmalovat, a proto netlačil studenta ihned do

⁶⁹ SALAJKA 2011, nestránkováno

⁷⁰ Na příklad obrazy ze série *Zloděj ptáků* [24]. WOHLMUTH/ JETELA 2017, 13

⁷¹ <https://www.janheres.com/index.php/o-autorovi/>, vyhledáno 12.3. 2023

⁷² TĚTIVA/ RITTSTEIN/ FRANTA 2008, 6

⁷³ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

⁷⁴ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

⁷⁵ Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

⁷⁶ Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

precizních výsledků, ale nechal ho se k nim dopracovat. Udělat chybu u něj nikdy nebyla ostuda.⁷⁷

Jediné, co svým studentům Michael Rittstein nepromíjel, byla nízká produktivita. Snažil se, aby studenti především v prvních letech co nejvíce malovali, protože pouze to je jako začínající malíře mohlo posunout někam dál. A pokud jim AVU i nadále pomohla v jejich pracovitosti vydržet a využít ji v pozdější vlastní tvorbě, pomohlo jim to uživit se výtvarnou činností.⁷⁸ Kromě pracovitosti vyžadoval Michael Rittstein i přítomnost na konzultacích a předvedení dosavadní práce. Jinak ale student nemusel být denně v ateliéru.⁷⁹ Michael Rittstein svým žákům dovoľoval pracovat i mimo ateliér, pokud se v něm nedokázali správně soustředit a vytvořené obrazy dovážet jen na konzultace. Podle fotografií se nekonzultovalo, vždy musel dílo vidět naživo.⁸⁰

Pokud student byl produktivní a Michaelovi Rittsteinovi se jeho práce líbila, hodnotil ji během konzultací stručně bez dlouhé diskuze. Ta přišla až v moment, když už bylo o čem diskutovat.⁸¹

Studenti se setkávali s Michaelem Rittsteinem a Romanem Frantou převážně během konzultací vždy v úterý a ve čtvrtek. Nejprve proběhlo shrnutí, poté debata a poté Michael Rittstein s Romanem Frantou obešli jednotlivé studenty a zkonzultovali s nimi jejich práci a výsledky. Jak pokročili v obrazech, na kterých zrovna pracovali a v čem se posunuli či v čem si naopak nebyli jisti.⁸²

Během výuky a konzultací používal Michael Rittstein různá přirovnání a pro tvorbu každého svého žáka měl vlastní pojmenování. Za vše hovoří dva příklady. První se vztahuje k Tomášovi Jetelovi, kterému Michael Rittstein poeticky přirovnal malíře k samuraji. Tak jako si samuraj pročistí mysl, než jde bojovat, měl by i umělec, když začíná s dílem, vše nejdříve promyslet, přijít s ideou, obsahem, kompozicí a pak teprve přikročit k obrazu samotnému.⁸³ Druhý příklad se pak vztahuje ke Karlovi Jeriemu⁸⁴, kterému řekl, že sedí na dvou židlích a bude si muset vybrat, kterému odvětví se více věnovat, jestli malbě nebo komiksu. Věnovat se jen jednomu by bylo mnohem efektivnější. Když si ovšem Karel Jerie nemohl pomoci a

⁷⁷ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

⁷⁸ Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

⁷⁹ Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

⁸⁰ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

⁸¹ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

⁸² Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

⁸³ TAMTÉŽ

⁸⁴ Karel Jerie se kromě malby věnuje i komiksu a je úspěšný na obou polích.

věnoval se současně dál oběma směrům, Michael Rittstein ho za to nekáral. Pouze radil, jak se má v čem zlepšit.⁸⁵

Jako na pedagoga, který je posunut v jejich tvorbě a pomohl jim se zorientovat v začátcích, na něho vzpomínají všichni dotazovaní i s odkazy na svoje spolužáky a přátele, které jim AVU pomohla najít. Michael Rittstein byl možná přísný, ale férový a své studenty uměl vést.

2.2. Michael Rittstein jako inspirace

Michael Rittstein na Akademii výtvarných umění nastoupil jako pedagog ve svých padesáti dvou letech již jakožto etablovaný a uznávaný umělec⁸⁶ a předával své „know-how“ sedmnáct let. Svými studenty byl vnímán, podobně jako Jiří Sopko, jako autorita a klasik, který zároveň stále věří v médium malby v době, kdy se umění začíná hodně konceptualizovat. Patřil mezi umělce, o kterých studenti slýchali nebo četli od středních škol a měli možnosti chodit na jejich výstavy ještě dříve, než je poznali osobně.⁸⁷ Za dobu svého působení na AVU dokázal více než jedné generaci žáků ukázat aspekty své tvorby a nechat je si vybrat, zda se jím budou inspirovat, a zda pouze v době studií nebo i ve své budoucí samostatné tvorbě.

Prvním z dotazovaných odpovídající na otázku Michaela Rittsteina jakožto zdroje inspirace byl Igor Grimmich, který ve své tvorbě pracuje s tím, že základem tvůrčí představivosti má být vlastní prožitý vjem, konkrétní skutečnost.⁸⁸ V Grimmichově pojetí tvorby je cítit značný vliv Michaela Rittsteina. Dokládá to i jedna z historek, kterou Igor Grimmich s Michaelem Rittsteinem prožil, když jako třída byli na plenéru v Kdyni⁸⁹, konal se tam ve velkém vypuštěném bazénu koncert kapely Brutus. Michael Rittstein se údajně podíval na obzor slibující velmi pozdní letní soumraky a zamyslel se nad tím, jak asi na kopci stojí všelijaká zvířátka pozorující ten mumraj lidí a těl dole pod sebou a přemýšlejí, co se to děje. A toto určité přetočení vnímání a zkoumání přírody ve vztahu ke člověku zcela jistě mělo vliv na Grimmichovu tvorbu.⁹⁰

⁸⁵ Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

⁸⁶ Vyhnul se tím něčemu, co se může stát mladším pedagogům – jakási rivalita mezi nimi a studenty pramenící z velkého úspěchu vlastních studentů na poli umění. Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

⁸⁷ TAMTÉŽ

⁸⁸ DRURY 2017, 6

⁸⁹ Nedaleko vesnice Brnířov, kde má Michael Rittstein chatu a nyní tam i pobývá většinu času. RITTSTEIN/ JŮZA 2006, 5

⁹⁰ Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

Zde je potřeba podotknout shodu téměř všech dotazovaných ve smyslu, že Michael Rittstein má široký rejstřík postupů a principů, které se dají použít a pro žáky byl nejbližší zásobárnou informací, a tudíž minimálně po dobu studií i nejbližším vlivem. Pokud ne stylem malby, tak alespoň zájmem o určitá témata – osobní prožitky, deníkové záznamy reality, mikropříběhy.⁹¹ Byla to ta „nakažlivá radost z tvorby a přístup ve stylu nebrat sebe jako umělce a umění jako takové smrtelně vážně a přistupovat k němu s nadhledem a humorem“⁹², která většině jeho žáků učarovala.⁹³

Ovšem s výše zmíněnými názory se neshodují zcela všichni. Někteří potřebovali stáže v jiných ateliérech či v zahraničí, aby teprve zpětně pochopili Rittsteinovu formu tvorby. A některé více ovlivnily v jejich vlastní tvorbě právě ty mimoateliérní zážitky než několik let strávených v ateliéru Malba III Michaela Rittsteina.

Jako na příklad Jan Heres, který ze šesti let prožitých v ateliéru Michaela Rittsteina dva roky strávil na stážích – v ateliéru Jiřího Sopka a na Indonéském institutu umění. Jak sám říká, když na AVU přišel a hlásil se k Rittsteinovi do ateliéru, úplně jeho tvorbu nechápal, nedospěl k ní. Ze začátku se zajímal spíše o klasičtější umění s Claudem Monetem⁹⁴ v popředí a až postupem času, a hlavně po pobytu v Indonésii a studiu na tamním institutu umění, začal vstřebávat a lépe chápat tvorbu Michaela Rittsteina. Po absolvování si začal uvědomovat, že se v ateliéru hodně pracovalo s prostorem v obraze a chtěl se odlišit. Začal proto vytvářet plošná díla, používat rozličné techniky a spreje.⁹⁵ Ve výuce totiž Jan Heres postrádal experiment, Michael Rittstein upřednostňoval štetcový koncept malby. Ovšem nepopírá, že jakožto autor je mu Michael Rittstein blízký svou expresí a zájmem o barvu, což mají společné. Pouze se po zkušenostech na stážích rozhodl jít vlastní cestou.⁹⁶

Na stáže často odjížděl i Tomáš Jetela, který strávil půl roku na stáži u Jana Mertý⁹⁷ nebo ve Španělsku na Universidad Complutense de Madrid.⁹⁸

Pokud se studenti ve své tvorbě naprosto přirozeně nechali ovlivnit tvorbou Michaela Rittsteina, nebo pokud je jejich tvorba té jeho, byť jen vzdáleně podobná, musejí se nyní často vyrovnávat i s negativními dopady svých studií u něho v ateliéru. Protože pokud u něj studovali a ve své tvorbě malují s expresivními tendencemi, jsou s tvorbou Michaela

⁹¹ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

⁹² Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

⁹³ TAMTÉŽ

⁹⁴ Claude Monet byl francouzský malíř období impresionismu. Viz. Gabriella BOLOGNA: Claude Monet. Praha 2019

⁹⁵ Viz. <https://www.janheres.com/index.php/o-autorovi/>, vyhledáno 12.3. 2023

⁹⁶ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

⁹⁷ Viz. Kolektiv: Jan Merta. Praha 2017

⁹⁸ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

Rittsteina v uměleckých kruzích často srovnávají, což jim leckdy přináší spíše potíže.⁹⁹ Je to spojeno i s tím, že v malbě je ovlivnění a inspirace uměleckou osobností mnohem lépe viditelnější a dá se rychleji dešifrovat než v konceptuálním umění, kde se ovlivnění rukopisu pohybuje na myšlenkové rovině, a ne na plátně.

Jako jediný z dotazovaných byl tvorbou přímo spojen s Michaelem Rittsteinem i po absolvování ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění Igor Grimmich. Dohromady je dala historička umění a spisovatelka Kateřina Tučková, která tehdy ještě jakožto kurátorka iniciovala výstavu s názvem *Výzva*¹⁰⁰. Byla to společná výstava dvojic. Jiří Brázda¹⁰¹ – Lukáš Miffek¹⁰², Vladimír Kokolia¹⁰³ – Irena Křivánková¹⁰⁴, Petr Holub¹⁰⁵ – Stefan Milkov¹⁰⁶ a v neposlední řadě Michael Rittstein – Igor Grimmich. Většina umělců se ve tvorbě doplňovala. Sochaři Petr Holub se Stefanem Milkovem tvořili napůl sochu, kdy jeden segment sochal jeden a doplnili se. Další dvojice pak na příklad přidávala již svá předchozí hotová díla. Originálně celý proces pojali pouze Igor Grimmich s Michaelem Rittsteinem. Obraz si posílali a vzájemně do sebe hnětli, překrývali se a vstupovali jeden do částí druhého. Nikdo nevěděl, jak to dopadne. Igor Grimmich později přiznal, že pro něj byla celá situace obzvlášť složitá a mírně nekomfortní, jelikož měl pracovat s někým, kdo má o čtyřicet let více zkušeností a jeho tvorba je léty prověřená. Zároveň poukázal na fakt jisté výhody v tom smyslu, že ze svých studií Michaela Rittsteina znal, a tudíž alespoň rámcově věděl, jak a proč pracuje tak, jak zrovna pracuje. Oba umělci však mají ve své tvorbě prvky, které nejdou jednoznačně vysvětlit, což jim na jedné straně možná komplikovalo práci, na straně druhé však začalo vznikat autentické umělecké dílo.¹⁰⁷

Všichni dotazovaní se shodují na tom, že Michael Rittstein ovlivnil jejich přemýšlení a ukázal jim nové cesty, kterými se může lidská fantazie ubírat. Z jeho tvorby už si pak každý odnesl jen to, co uznal za vhodné.

⁹⁹ Velmi se k tomuto problému vyjadřoval Martin Salajka, který vnímá své porovnávání s Michaelem Rittsteinem na příklad ve spojení exprese v kombinaci s detailem. Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022. Viz. Martin SALAJKA: "Obrazy paintings - Martin Salajka". Praha 2011

¹⁰⁰ Viz. Kateřina TUČKOVÁ: *Výzva*. Chrudim. 2013

¹⁰¹ Viz. Jiří BRÁZDA: Jiří Brázda - Malba, grafika; výběr z díla 1999 – 2016. Praha 2016

¹⁰² Viz. Lukáš MIFFEK: Lukáš Miffek 2008-2009. Praha 2010

¹⁰³ Viz. Vladimír KOKOLIA: Kololia. Kresby: (z většího cyklu). Praha 1999

¹⁰⁴ Viz. <https://www.krivankova.com/curriculum.html>, vyhledáno 15.4. 2023

¹⁰⁵ Viz. <http://www.galeriekotelna.cz/umelci/60-holub-petr>, vyhledáno 15.4. 2023

¹⁰⁶ Viz. Aleš KNOTEK: Stefan Milkov - Sochy / Ivan Exner – Obrazy. Praha 1990

¹⁰⁷ Na základě úspěchu prvního společného obrazu vytvořili umělci ještě druhý, jehož tvorba trvala tři roky a žádné výstavy se neúčastnil. První obraz byl vystaven v Chrudimi a následně v Galerii Vltavín. Oba obrazy jsou nyní prodány do soukromého vlastnictví. Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

2.3. Atmosféra v ateliéru Malba III a na Akademii

Do Ateliéru Malba III chodili společně lidé bez větší umělecké přípravy ze středních škol spolu s lidmi, kteří za sebou měli různé střední umělecké školy z celé republiky. Michael Rittstein dokázal všem nastavit stejnou laťku, kde se měl student věnovat hlavně tomu, co chce malovat a naučit se sám vypořádat s tím, co mu zrovna nešlo. Základem bylo dostat se k cíli a naučit se dobře samostatně tvořit.¹⁰⁸ Oproti tomu větší kritickou zpětnou vazbu dostávali studenti od studentů z ostatních ateliérů. AVU je škola, kde se student může z jednoho ateliéru jít kdykoli podívat do jiného, popovídat si, prohlédnout díla. Dále se konají klauzury, kde se umělecká díla vystavují. Studenti jsou tak pod neustálou palbou a kritikou spolužáků ze svého i z jiných ateliérů, s čímž se musí naučit umět vypořádat.¹⁰⁹ Musí se vypořádat s tím, že na umělecké škole jde celou dobu o „boj“. Napůl jsou spolužáci konkurence, napůl známí a kamarádi, takže na jednu stranu zde vládne napětí a na druhou dobrý a přátelský kolektiv.¹¹⁰

Kromě osvojení si zdravé soutěživosti studium na AVU přineslo žákům hlavně zrychlený postup při procesu stávání se umělcem. Student se tam může věnovat čistě vlastní tvorbě a studiu.¹¹¹ Fakt, že má člověk možnost učit se od někoho, kdo malovat a tvořit umí a kdo to umí dobře, studentům napomohl při jejich dalším postupu. Pokud by se člověk chtěl učit sám „něco blbě pochopí a zparchantí dřív, než se to naučí“¹¹². Dále je podstatným faktem rychlejšího úspěchu studentů AVU prestiž školy a řada společných výstav, kde se daly navázat kontakty jak s dalšími umělci, tak i s galeristy a kurátory.¹¹³ A není neobvyklé, že mnoho nově nabytých školních přátelství a známostí vydrželo až dodnes.¹¹⁴

Dále pak během rozhovorů vyvstala otázka, zda je pro studenta lepší se na uměleckou školu dostat ihned po maturitě, takže většinou v osmnácti či devatenácti letech, nebo až po několika odžitých letech mimo. Jak podotýká Tomáš Jetela, který se na AVU dostal ihned po maturitě a v té době za to byl neskutečně vděčný, ale s odstupem času vidí, že studenti, kteří

¹⁰⁸ Viz rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁰⁹ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

¹¹⁰ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹¹¹ Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

¹¹² Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹¹³ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

¹¹⁴ Příkladem za všechny je Jan Heres, jehož momentální umělecký ateliér se nachází v budově na Žižkově, kde po celé chodbě jsou jen ateliéry spolužáků z AVU. Z čehož pak pramení stálý přístup ke kontaktům na příklad při pořádání výstav či jiných uměleckých akcí. Při rozhovoru vzpomínal hlavně na svá přátelství s Petrem Švehlou (který byl v ateliéru Malba III pouze na stáži), Matějem Macháčkem a Adélou Lustigovou, kteří se všichni věnují i nadále vlastní tvorbě. Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

se na Akademii dostali až několik let po ukončení středoškolského vzdělání, měli již lépe ujasněné své směřování a cíle, svou vizi. Měli více načteno, dokázali lépe vyjádřit svoje myšlenky a názory. Mladší studenti, včetně Tomáše Jetely, byli na Akademii stále v té fázi, kdy nevěděli, kam vlastně přesně směřují. „Zkoušel jsem pořád něco, různé metody, postupy, témata, můj způsob práce byl rozbitý... Celou Akademii jsem byl na lodi na rozbouraném moři, cloumalo to se mnou ode zdi ke zdi a já nevěděl, která bije. Často jsem byl zmatený, neustále jsem pochyboval.“¹¹⁵. U Tomáše Jetely přišlo zklidnění a uvědomění si až s diplomovou prací.¹¹⁶ Přiznává, že tento nejistý způsob proplouvání Akademií není ideální. Na AVU se po studentech chce již určitá dávka profesionality a serióznější přístup a snaha získat to všechno tzv. za pochopu může vést k rozepřím s pedagogy či složitějším vztahům v ateliéru.¹¹⁷

Oproti tomu na příklad Martin Salajka opustil Fakultu výtvarných umění v Brně, kde tři roky studoval v ateliéru Malba I u Docenta Petra Veselého¹¹⁸ a přešel do Prahy na Akademii výtvarných umění do ateliéru Malba III k Michaelu Rittsteinovi. Co ho k tomu vedlo? V Brně studoval nejprve u Jiřího Načeradského¹¹⁹. Expresivního malíře blízkého Salajkově tvorbě. Ovšem vedení ateliéru později převzal Petr Veselý¹²⁰, což byl od Načeradského veliký skok do zcela jiné roviny pojetí malby a uvažování nad obrazem. Proto poté, co Martin Salajka vyhrál malířskou soutěž pro mladé malíře s názvem *Arskontakt*, kde byl Michael Rittstein, jeho dlouholetý umělecký vzor, v porotě, rozhodl se přejít do jeho ateliéru na pražskou AVU. Martin Salajka Rittsteinovu tvorbu sledoval od střední školy a díky několika letům stráveným na jiné univerzitě věděl, za čím si chce v Praze na AVU jít a podle toho se během studií i choval. Držel se svého stylu a netápal tolik jako na příklad výše zmíněný Tomáš Jetela.¹²¹

Podobným příkladem je i Igor Grimmich, který se na AVU dostal až ve dvaceti čtyřech letech. Nejprve pracoval jako umělecký truhlář a restauroval historický nábytek a zkoušel se hlásit do sochařského ateliéru na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou ke Kurtu Gebauerovi¹²². Jeho ateliér byl ale dle slov Igora Grimmicha moc konceptuální, což mu nevyhovovalo. Proto tedy když se zkoušel hlásit na AVU, zaujal ho Rittsteinův úvodní list k ateliéru, kde bylo vše popsáno zábavně, srozumitelně a moderním písmem. S průpravou

¹¹⁵ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹¹⁶ Tomáš Jetela absolvoval cyklem *Knihovna [23]* (2010-2011). Diplomanti AVU 2011, 34

¹¹⁷ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹¹⁸ Viz. Petr NEDOMA: Petr Veselý. Anděl, stín. Praha 2015. Viz. Martin SALAJKA: "Obrazy paintings - Martin Salajka". Praha 2011

¹¹⁹ Viz. Jan KŘÍŽ: Jiří Načeradský. Brno 1978

¹²⁰ Viz. Petr NEDOMA: Petr Veselý. Anděl, stín. Praha 2015

¹²¹ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹²² Viz. Michal NOVOTNÝ/ Martin DOSTÁL/ Jiří MACHALICKÝ: Kurt Gebauer. Praha 2020

pevné pracovní doby se dokázal přizpůsobit školní docházce a faktu, že Michael Rittstein vyžaduje produktivitu. Zároveň si Igor Grimmich již stihl rozmyslet, co od svého studia vyžaduje – rychlejší posouvání se v tvorbě a navázání kontaktů.¹²³

Na příkladu těchto třech umělců lze tedy demonstrovat rozdíl v přístupu ke studiu, pokud se člověk hlásí na uměleckou školu vyžadující určitou dávku samostatnosti a uvědomování si, kam směřuji, jakožto čerstvý maturant a jakožto někdo, kdo už má pár let mimo střední školu za sebou.

Všichni dotazovaní vzpomínají na atmosféru na AVU a v ateliéru Malba III především jako na přátelskou, kde se naučili samostatně tvořit a našli přátele na celý život.

Michael Rittstein je považovaný za přímého až drsně upřímného vyučujícího, což je jeden z důvodů, proč s ním někdy měli někteří studenti a spíše studentky problém. On sám podle svých studentů rozdíl v přístupu ke studentům a studentkám nedělal.¹²⁴ Avšak jeho svébytný humor a způsob komunikace mohl být pro některé mladší studentky příliš drsný.¹²⁵ Občas se tedy dokonce stalo, že po konzultacích, kdy si v okomentování obrazů svých studentů tzv. nebral žádné servítky „a řekl od srdce, co si myslí, se s tím některé studentky nevyrovnaly.“¹²⁶

Většina studentů ale jeho přímost kvituje a komentuje ji se slovy, že pro jejich tvorbu byla velmi přínosná. Michael Rittstein totiž neřekl jen, že je studentův obraz špatný a tím by skončil. On přidal užitečné rady, jak by měl student směřovat a postupovat. Ovšem jak zmiňuje na příklad Tomáš Jetela, kterého dle jeho slov Michael Rittstein „hodně krát totálně sejmul při konzultacích“¹²⁷, bylo důležité si z jeho slov vzít to podstatné a nenechat se rozhodit přílišnou negací a drsným humorem, protože to může mít naopak paralyzující funkci.¹²⁸

2.4 Reflexe malby 70. a 80. let v ateliéru Malba III Michaela Rittsteina

Michael Rittstein byl sám ve své tvorbě ovlivněn malbou neoexpresionismu a proto vyzrála otázka, jak se tento styl a přístup promítal do jeho výuky a tvorby jeho žáků.

¹²³ Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹²⁴ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

¹²⁵ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹²⁶ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹²⁷ TAMTÉŽ

¹²⁸ Proto když mu Michael Rittstein při konzultaci Jetelovy diplomové práce řekl „pane Jetela, s těma malýma jděte do prdele, ty jsou hrozný, ty velký jsou super.“, soustředil se Tomáš Jetela na pozitivní přínosnou informaci. Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

Z rozhovorů se studenty vyšlo najevo, že je malbou sedmdesátých a osmdesátých let neovlivňoval více, než bylo pro jejich studium nutné.

Jako každá umělecká škola i AVU má ve svých osnovách přednášky dějin umění. Na těch jsou studenti seznamováni s uměním od pravěku po současnost. Od počátku malířských projevů až po jejich současné podoby a hodnoty.¹²⁹ Za dob Michaela Rittsteina se tak skrze osobnosti jako je na příklad profesorka Jana Ševčíková¹³⁰ mohli dozvědět stručné dějiny vývoje evropského a světového výtvarného umění. Během těchto přednášek se výuka zaměřovala i na umění sedmdesátých a osmdesátých let minulého století.

Nad rámec přednášek dějin umění pak studenti navštěvovali v pravidelné míře aktuální výstavy současného a minulého umění, chodili na debaty s umělci a jezdili na krátké i vícedenní tuzemské i zahraniční exkurze. To vše již v rámci vlastního ateliéru.

V případě ateliéru Malba III pod vedením Michaela Rittsteina nebyl takový styl výuky výjimkou. Michael Rittstein o svých vrstevnících umělcích se studenty nezdřívka kdy hovořil¹³¹ a buď si do ateliéru zval hosty nebo studenty bral na nejrůznější debaty s výtvarníky a dalšími lidmi pohybujícími se na poli umění.¹³²

K takovým osobnostem se pak řadí na příklad debata s Milanem Kuncem¹³³ pozvaným přímo do ateliéru nebo komentovaná prohlídka osobně s Adrienou Šimotovou¹³⁴ v rámci její tehdejší výstavy ve Veletržním paláci.¹³⁵

Kromě debat a přednášek organizovala AVU také výjezdy do zahraničí¹³⁶ – exkurze do Mnichova, Paříže (zde na příklad návštěva Centre Pompidou), Berlína, Londýna (British museum), ad. Probíralo se umění, které bylo studentům té doby bližší, a tak na ně často působila německá expresivní malba sedmdesátých let, jako něco, co má podnětný, nosný, a ne přehnaně expresivní způsob zobrazování.¹³⁷ V té době se v uměleckém prostoru hodně

¹²⁹ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹³⁰ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023. Jana Ševčíková (*1941) je česká významná historička umění, která do roku 2010 působila nejprve jako odborná asistentka, později jako docentka dějin umění na Akademii výtvarných umění v Praze. Nejdříve se orientovala na středověké umění, poté společně s manželem a taktéž historikem umění, Jiřím Ševčíkem, psali odborné texty o moderní architektuře a umělcích mladší generace. Viz. Jiří ŠEVČÍK/ Jana ŠEVČÍKOVÁ: Texty. Praha 2010

¹³¹ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹³² Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

¹³³ Viz. Stephan VON WIESE: Milan Kunc - Portréty/Portraits. Praha 2010

¹³⁴ Viz. Karel HVÍŽDALA/ Adriena ŠIMOTOVÁ: Stopy Adrieny Šimotové. Praha 2005

¹³⁵ Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023. Viz. Adriena ŠIMOTOVÁ: Retrospektiva. Praha 2001

¹³⁶ To vše z velké části i díky organizačním schopnostem Romana Franty. Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

¹³⁷ Často o ní hovoří sám Michael Rittsteina jako o něčem působivém a novém na poli umění. ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

probírala Lipská škola a tvorba Neo Raucha¹³⁸ [26], [27], [28], jeho výstavu měli studenti později možnost shlédnout v Rudolfinu a porovnat tak své představy.¹³⁹ Na výstavě viděli porovnání umění Neo Raucha versus umění v českých kruzích. Byla to potřebná zkušenost, aby zjistili, že jejich malba je „stejně dobrá jako ta německá“.¹⁴⁰

Dále pak žáci navštěvovali aktuální výstavy jak staršího umění, tak i umění sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století.¹⁴¹ Měli tak možnost spatřit výstavu Stanislava Kolíbala¹⁴², výše zmíněného Neo Raucha v Rudolfinu¹⁴³ a řadu dalších výstav konajících se v Národní galerii¹⁴⁴. Zároveň je potřeba si uvědomit, že studenti studující na Akademii výtvarných umění vnímali umělce sedmdesátých a osmdesátých let, jako byl právě Michael Rittstein či další vyučující na AVU Jiří Sopko – všímali si jejich figurace, stylu, grotesky. K tomu často vnímali a pamatovali si, přičemž většina žáků přibližně prvních deseti let Rittsteinova působení na AVU velmi živě a bezprostředně, postmodernistický provokativní přístup generace poloviny osmdesátých let, do které se řadí na příklad Jaroslav Róna¹⁴⁵. A bylo pak na nich, jak nechají ovlivnit svoji tvorbu anebo se pokusí navázat na oba směry. Jako to udělal právě jeden z dotazovaných umělců Igor Grimmich, který u Michaela Rittsteina absolvoval v roce 2008. Igor Grimmich je umělec, který svou tvorbou navazuje na generaci sedmdesátých let a její reflektování normalizace s jejím „bezčasím“ a zároveň i generaci osmdesátých let, která, jak je již řečeno výše, se navrácí k figurativní malbě.¹⁴⁶

2.5 Srovnání s ostatními ateliéry malby na AVU

Na Akademii výtvarných umění v Praze je možný výběr z poměrně velkého počtu různých uměleckých ateliérů. Momentálně se nový uchazeč může rozhodovat mezi ateliéry

¹³⁸ Neo Rauch (*1960) je německý umělec. Velkou roli v jeho dílech hraje příroda, či protitotalistické prvky. Řadí se k autorům tzv. Lipské školy – umělcům, kteří studovali na akademii v Lipsku, kde se učili převážně v tendencích klasických malířských postupů. Viz. Michael GLOVER: Neo Rauch. London 2019

¹³⁹ Výstavu Neo Raucha v pražském Rudolfinu bylo možné navštívit od 10. května do 5. srpna 2007. Viz. katalog k výstavě Gottfried BOEHM a kol.: Neo Rauch -Neue Rollen. Praha 2007

¹⁴⁰ Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁴¹ Zpočátku Rittsteinova působení a AVU u něho studovali žáci pamatující alespoň osmdesátá léta, pokud ne i sedmdesátá. Pro ně byla tato zkušenost obzvláště důležitá, neboť si z dětství pamatovali určité stereotypy a měnící se prostředí a díky přednáškám a exkurzím na Akademii měli šanci zpětně pochopit, proč co jak vypadalo. Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁴² Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

¹⁴³ Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁴⁴ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

¹⁴⁵ Viz. Jiří ORLIČ: Róna. Praha 2010. Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁴⁶ DRURY 2017, 6

Grafika II, Intermédia I-III, Kresba, Malba I-IV, Nová média I a II a Socha I a II. Dále jsou zde pak dva ateliéry zabývající se restaurováním malby, polychromované plastiky a sochy.¹⁴⁷

Za dob nástupu studentů Michaela Rittsteina byly ateliéry lehce pozměněné, stále jich ovšem bylo na výběr velké množství, především co se ateliérů malby týče. Není proto divu, že velká řada studentů se nejprve hlásila do jiného ateliéru, nebo v průběhu studia absolvovala stáže v jiných ateliérech.

V době, kdy Michael Rittstein na AVU působil, byl jejím rektorem nejprve doc. PhDr. Jiří Kotalík, CSc., poté prof. Jiří Sopko, opět doc. PhDr. Jiří Kotalík, CSc. a po něm MgA. Tomáš Vaněk. Dnes má AVU rektorku Ing. Arch. Mariu Topolčanskou, PhD. Vedoucím ateliéru Malby I byl prof. Jiří Sopko, dnes ho vede MgA. Robert Šalanda. Vedoucím ateliéru Malby II byl doc. Vladimír Skrepl, kterého později vystřídala MgA. Adéla Součková. Posledním z ateliérů malby je ateliér Malby IV, který vznikl až v roce 2012 s vedoucím prof. Martinem Mainerem, který vedení předal MgA. Marku Medunovi, Ph.D.¹⁴⁸

Z rozhovorů vyplývá, že studenty ateliéru Malba III Michaela Rittsteina nejčastěji lákal ke zkoušce ateliér Malba I Jiřího sopka a ateliér Malba II Vladimíra Skrepla.

Mezi takové žáky patří i Tomáš Jetela¹⁴⁹. Na Akademii se nejprve hlásil k Vladimíru Skreplovi. Do jeho ateliéru se zkoušel dostat ještě dříve, než se přihlásil k Michaelu Rittsteinovi. Obecně měl Tomáš Jetela k Michaelu Rittsteinovi poněkud delší cestu. Na Střední umělecké škole v Brně studoval grafiku a v grafických technikách a kreslení se cítil silně a přirozeně, a proto se na AVU hlásil do ateliéru Grafiky II k Vladimíru Kokoliov¹⁵⁰. Nakonec si ho k sobě vzal na pohovoru přítomný Jiří Lindovský¹⁵¹, tehdejší vedoucí ateliéru Grafika I¹⁵². Jiří Lindovský ale viděl jeho talent i vášeň pro malbu a přesvědčil ho ke zkoušce jiných, malířských ateliérů. Tomáš Jetela se proto začal hlásit do ateliéru Malba II k Vladimíru Skreplovi¹⁵³. „Skreplův ateliér mi přišel rozmanitější, postupy různorodější a

¹⁴⁷ <https://avu.cz/>, vyhledáno 20.2.2023

¹⁴⁸ VLČKOVÁ 2016, <http://docplayer.cz/24008248-Prehled-pedagogu-avu-od-roku-1990.html>, vyhledáno 13.11.2022

¹⁴⁹ Tomáš Jetela již od střední školy zkoušel různé náměty – krajinu, abstrakci, ilustraci, grafické techniky. A i když se na Akademii stále hledal, věděl již, že se chce věnovat figurální malbě. Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹⁵⁰ Vladimír Kokolia byl bezpochyby pozoruhodný vyučující. Vždyť kolik vyučujících si píše internetový blog, ve kterém zachycuje svoje myšlenky a postřehy? Úvahy Vladimíra Kokolii z let 2004 až 2011 sebrané do knihy *Jení* jsou plné dialogu se čtenářem a v podstatě i širým světem. Autor rozebírá svůj vztah k umění, své sny, lidskost, kompostování, různé druhy filozofie, nutnost plánování vlastního pohřbu a mnoho dalšího. Kniha skýtá úvahy téměř nad vším, co by čtenáře jen mohlo napadnout. KOKOLIA 2012, 299

¹⁵¹ Viz. Vlastimil TĚTIVA / Jiří LINDOVSKÝ: Jiří Lindovský - retrospektiva. Alšova jihočeská galerie 2007

¹⁵² Ateliér Grafika I je zaměřený více na klasické grafické techniky a jak se dají v současné tvorbě využít.

http://www.jesuit.cz/clanek_print.php?id=745, vyhledáno 20.2.2023

¹⁵³ Viz. Vladimír SKREPL: Vladimír Skrepl: Jako v zrcadle. Brno 2009

přístup otevřenější“¹⁵⁴. Ateliér Malba II Vladimíra Skrepla byl více konceptuální než ateliér Malba III Michaela Rittsteina. Byl to malířský experiment otevřený určitým přesahům. Rittsteinův ateliér se držel ve více klasičtějších vlnách - i podle Michaela Rittsteina se v posledních letech malířské školy více zaměřují na koncept a to on ve své výuce nechtěl. Snažil se naopak, aby si žáci vyzkoušeli co nejvíce malířských technik – „barvu v ploše, barvu v prostoru, budování prostoru, tvaru apod.“¹⁵⁵ Ovšem Skreplův ateliér měl již plno a ateliér Malba III byl tedy až čtvrtá volba, ke kterou Tomáše Jetelu přesvědčili v něm studující přátelé¹⁵⁶. Tomáš Jetela tam ale zůstal následujících pět let. I když čas od času, pokaždé, když měl pocit, že potřebuje změnu, ho opustil a odešel na stáž.¹⁵⁷

Když se na tvorbu Tomáše Jetely podíváme dnes, je v ní patrná inspirace všech tří profesorů – Jiřího Lindovského, Michaela Rittsteina a Vladimíra Skrepla¹⁵⁸. Vliv prvního mu přinesl důraz na linii, vlivy dalších energickou malbu a vlepování papíru.¹⁵⁹

Dalším z umělců, které přitahoval i jiný než ateliér Michaela Rittsteina, byl Jan Heres. Jan Heres vystudoval Střední uměleckou školu Václava Hollara v Praze, kde tíhl k expresivní malbě a jeho tehdejší vyučující mu byl do dalšího pokračování studia doporučen ateliér Malba III Michaela Rittsteina. Jan Heres se v průběhu příprav na přijímací řízení zajímal i o ateliér Malba I Jiřího Sopka, který mu byl blízký svým zaměřením a důrazem na barvu. Během konzultací mu jako člověk a autorita sedl více Michael Rittstein, ale u Jiřího Sopka v ateliéru strávil rok na stáži, jak popisuje podkapitola výše.¹⁶⁰ Ateliér Jiřího Sopka byl více koloristický a zaměřený moderním způsobem na rozvíjení motivu.¹⁶¹ Jiří Sopko měl na obrazy jiný pohled než Michael Rittstein a Janu Heresovi doporučoval jiné umělce, jejichž tvorbu by si měl prohlédnout a znát. Oproti tomu Michael Rittstein jiné autory za vzory moc nedoporučoval, protože nechtěl, aby byl student ovlivňován. Jiří Sopko studentům doporučoval autory, kteří jsou blízcí jejich tvorbě, a tak Janu Heresovi ukázal na příklad tvorbu Howarda Hodgkina¹⁶² či dalších abstraktních malířů a do té doby čistě figurálnímu Janu Heresovi byla jejich tvorba najednou velmi blízká. Jan Heres patří mezi studenty, pro které byl pobyt v obou ateliérech

¹⁵⁴ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹⁵⁵ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹⁵⁶ Na příklad Tomáš Němec. Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹⁵⁷ TAMTÉŽ

¹⁵⁸ Viz. Vladimír SKREPL: Vladimír Skrepl: Jako v zrcadle. Brno 2009

¹⁵⁹ WOHLMUTH/ JETELA 2017, 18

¹⁶⁰ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

¹⁶¹ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹⁶² Viz. Andrew GRAHAM-NIXON: Howard Hodgkin. London 2001

pod vedením Michaela Rittsteina a Jiřího Sopka velmi podnětný a ovlivnily ho oba přístupy, ze kterých si pak vybral vlastní cestu ve své vlastní tvorbě.¹⁶³

V ateliéru Malba III Michaela Rittsteina se student neučil od začátku kresbu, malbu, zátiší podle modelu, aby se co nejrychleji technicky rozvinul a teprve poté by mohl začít tvořit vlastní díla. Fungovalo to zde naopak. Nejprve student tvořil podle sebe a když Michael Rittstein nebo Roman Franta zjistili, že studentovi něco nejde, musel se to odučit. Samozřejmě studie figury probíhaly paralelně s tím, ale nebyl to hlavní zájem Rittsteinovy výuky. Daný styl výuky v prvních letech studií byl hlavním rozdílem ateliéru Michaela Rittsteina a ateliéru Jiřího Sopka. U Jiřího Sopka studenti nejprve malovali všichni stejně a učili se techniku a až ve třetím ročníku přišla na řadu jejich vlastní tvorba. Což ne všem studentům může vyhovovat, protože během výuky mohou zapomenout, kam chtěli ve své tvorbě směřovat. S volnějším přístupem Michaela Rittsteina to nemusí nastat tak snadno.¹⁶⁴ Jiří Sopko je umělec o několik let starší než Michael Rittstein svojí tvorbou se ještě lehce vážící ke generaci převážně šedesátých a později i sedmdesátých let. Spolu s Michaelem Rittsteinem byl členem skupiny *12/15 Pozdě, ale přece!*.¹⁶⁵

Před Michaelem Rittsteinem vedl ateliér Malba III již v práci zmiňovaný Antonín Střížek. Za dob vedení obou profesorů byl ateliér zaměřen v malbě na krajinu a figuru, což lákalo mnohé uchazeče. Antonín Střížek se na rozdíl od Michaela Rittsteina, který se v malbě zaměřoval na příběh, zaměřoval více na kolorismus.¹⁶⁶ Alena Anderlová, která studovala v ateliéru Malba III¹⁶⁷ postupně pod vedením obou profesorů, ve své tvorbě snoubí oba vlivy – „cit pro barvu a barevnou kompozici se smyslem pro křehkou absurditu a jemnou ironii“¹⁶⁸. Antonín Střížek se ve své vlastní tvorbě nejprve věnoval krajinám ve stylu romantických krajinářů, později pak maloval banální každodenní věci připomínající dětské vzpomínky.¹⁶⁹ U Antonína Střížka studoval nejprve i Karel Jerie, který se na AVU hlásil pouze do ateliéru Malba III, ale mimo to zkoušel přijímací řízení ještě na malbu a ilustraci na Vysoké škole uměleckoprůmyslové.¹⁷⁰ Karel Jerie zvažoval ve druhém ročníku přestup na rok do jiného

¹⁶³ Viz. rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

¹⁶⁴ Viz. rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

¹⁶⁵ Viz. Pavla PEČINKOVÁ/ Dušan BROZMAN/ Linda SEDLÁKOVÁ: Jiří Sopko. Praha 2007

¹⁶⁶ Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

¹⁶⁷ Alena Anderlová absolvovala cyklem obrazů s názvem *Zlaté časy* [29] (2004-2005). Diplomanti AVU 2005, 15

¹⁶⁸ VAŇOUS 2021, nestránkováno

¹⁶⁹ POMAŽLOVÁ 1992, nestránkováno

¹⁷⁰ Je tedy očividné, že se u něho zájem o volnou malbu a ilustraci vždy prolínal a celý život to pak tak zůstalo. V komiksu se snaží používat malířské postupy a v malbě naopak komiksové náměty a práci s karikaturou a dějovou zkratkou. Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

ateliéru¹⁷¹, ovšem změna vedoucího ateliéru tento krok vyřešila za něj, neboť Michael Rittstein a Antonín Strážek mají každý odlišný přístup k malbě a výuce. Jak potvrdila i výše zmíněná Alena Anderlová.¹⁷²

V podkapitole, která srovnává Michaela Rittsteina a další pedagogy na AVU je potřeba zmínit taktéž Romana Frantu, asistenta Michaela Rittsteina v ateliéru Malba III. Roman Franta byl klidný a mnohem tišší vyučující nežli Michael Rittstein.¹⁷³ Byl nekonfliktní a přehnaně nekritizoval, dalo by se říci, že byl až laxní. S Michaelem Rittsteinem se proto v ateliéru výborně doplňovali.¹⁷⁴ Když se ale podíváme na jeho dvě knihy *RAT ART* a *Luck Fuck*, vydané v letech 2019, resp. 2021, tedy po ukončení jeho kariéry coby odborného asistenta Michaela Rittsteina v ateliéru Malba III na Akademii výtvarných umění, otevře se nám na něho nový obohacený pohled.¹⁷⁵

Roman Franta studoval na AVU a v San Francisco Art Institute a již od devadesátých let dvacátého století patří k velkým osobnostem české výtvarné scény. Výše zmíněné knihy představují jeho tvorbu na papíře, u kterého od roku 2014 drží jednotný formát¹⁷⁶ a ve kterých je znatelný jeho posun od společenství brouků¹⁷⁷ ke společenství lidí, kterým se věnuje jak v portrétech, tak v karikaturách.¹⁷⁸

Jeho deníkové nápady, kresbičky, koláže, skici i slogany či útržky televizních rozhovorů, které ho zaujaly, zachycuje především první výše zmíněná kniha. Obsahuje několik kapitol: Život, New York, Umění, Vztahy, Umělci. Kresby jsou „samostatnými a autonomními příklady konkrétních situací, okamžiků či jen jejich ironickým komentářem“.¹⁷⁹

Vlastní tvorba ho tedy nepředstavuje tolik jako nesmělého a málomluvného. Více jako osobu hravou, která toho má mnoho co říct, což dokazují na příklad textíky či útržky téměř pod všemi kresbami. Je tedy zajímavé pozorovat, že coby pedagog, či odborný asistent, se člověk může velmi lišit od toho, jak působí jeho tvorba na diváka.

Z této podkapitoly vyplývá, že v době působení Michaela Rittsteina na Akademii výtvarných umění v Praze se jednalo o poměrně logické rozvržení ateliérů malby a student se mohl opravdu rozhodnout, který mu svým zaměřením vyhovuje nejvíce. Každý ze tří pedagogů měl jiný přístup a každý byl svým způsobem pro určitého studenta přínosný.

¹⁷¹ Bývá to takto běžné, student si vyzkouší více přístupů. Viz. rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

¹⁷² Viz. rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1. 2023

¹⁷³ Viz. rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

¹⁷⁴ Viz. rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

¹⁷⁵ FRANTA/ WOHLMUTH 2021, nestránkováno. FRANTA/ URBAN 2019, nestránkováno

¹⁷⁶ FRANTA/ WOHLMUTH 2021, nestránkováno

¹⁷⁷ Cyklem obrazů hmyzu vstoupil roku 1997 do umělecké scény. TAMTÉŽ, nestránkováno

¹⁷⁸ TAMTÉŽ, nestránkováno

¹⁷⁹ FRANTA/ URBAN 2019, nestránkováno

Zásadní je také možnost absolvovat stáže v jiných ateliérech a poznat rozdílné přístupy během několika let studia. Co se týče přímo ateliéru Malba III Michaela Rittsteina, je třeba zmínit, že jeho asistent Roman Franta byl ve formování studentů stejně důležitou postavou a s Michaelem Rittsteinem se výborně doplňovali.

Závěr

Tématem bakalářské práce byla osobnost Michaela Rittsteina v letech, kdy působil na Akademii výtvarných umění v Praze jakožto vedoucí malířského ateliéru Malba III (2001-2018). Práce si kladla za cíl zachytit osobu Michaela Rittsteina jako umělce, pedagoga a inspiraci pro své žáky. Z většiny jeho studentů jsou v dnešní době samostatně tvořící umělci známí na poli umění i mimo něj. Dále se práce snažila zachytit vývoj tvorby Michaela Rittsteina před nástupem do pozice vedoucího ateliéru na AVU a během jeho působení tam. Michael Rittstein se totiž vlastní tvorby na úkor pedagogické činnosti nevzdal a dále samostatně pracoval a vystavoval. Práce si na základě toho také kladla otázku, jestli a jak ovlivnil své studenty, potažmo jaký byl pedagog a v čem byl inspirující.

Michael Rittstein působil v roli vedoucího ateliéru Malba III na AVU po dobu sedmnácti let, od roku 2001 do roku 2018. Sedmáct let je pro působení jednoho pedagoga ve vedení uměleckého ateliéru poměrně dlouhá doba. Naskytla se tedy otázka, jestli nějak změnil svůj přístup ke studentům během té doby. Z rozhovorů, které jsem s umělci vedla, vyšlo najevo, že v přístupu během výuky byl poměrně konstantní.

Pedagog a vedoucí ateliéru byl podle svých studentů vždy přímý a až drsně upřímný, ale nápomocný. Snažil se je posunout v jejich tvorbě a podporoval je. I dnes podporuje mladší umělce a sběratelům doporučuje jejich obrazy, které si i sám často kupuje.¹⁸⁰ Nebyl proti nikomu nikterak vyhraněný a přistupoval ke každému osobně. Studentům přinesl nové pohledy na malbu a barvu, ukázal nová témata, nebo je dovedl k lásce ke sportu.

Po celou dobu sedmnácti let, kdy vyučoval na AVU, bral své studenty na exkurze po tuzemských galeriích a společně s Romanem Frantou i do zahraničí. Jezdili také na tzv. plenéry, umělecké vícedenní pobyty v krajině. Studentům umožnil účastnit se debat s předními umělci či historiky umění, nebo chodit na soukromé komentované prohlídky se zrovna vystavujícími umělci.

Na výše uvedených bodech se shodují všichni dotazovaní studenti, kteří byli pro účely práce vybráni z průřezu celých sedmnácti let působení Michaela Rittsteina na AVU. Nedomnívám se tedy, že by v jeho výuce byly patrné rozdíly mezi lety, kdy do pozice vedoucího ateliéru nastoupil a lety, kdy z něho odcházel.

Paralelně s ateliérem Malba III Michaela Rittsteina na Akademii výtvarných umění bylo možné studovat ještě v dalších dvou ateliérech malby – ateliér Malba I Jiřího Sopka a

¹⁸⁰ ČERMÁKOVÁ 2021, nestránkováno

ateliér Malba II Vladimíra Skrepla. Studenti často zkoušeli více ateliérů během studia, většinou na půlročních až ročních stážích a prošli tak několika vlivy a měli možnost vidět více přístupů a směřovat svoji tvorbu podle toho, jak jim to bylo nejpříjemnější.

Studenti se shodují, že k vedoucím všech ateliérů měli úctu a respekt a brali je za osobnosti, leckdy až klasiky, a také že v dnešní době by se na AVU již nevyznali a nebyli schopni vybrat si ateliér. Ateliéry i systémy jejich vedení prošly značnou proměnou. Dříve se jednalo o logické rozvržení ateliérů malby, kdy si student mohl vybrat, k čemu ve své tvorbě tíhne více, dnes jsou přístupy promíchané a podle dotazovaných studentů méně přehledné.

Domnívám se, že v úvodu vytyčené cíle bakalářské práce se mi podařilo popsat a obsáhnout a dozvěděla jsem se při jejím zpracování spoustu cenných informací. Také mi její tvorba pomohla navázat kontakty s význačnými umělci české výtvarné scény.

Přílohy

Seznam absolventů ateliéru Malba III pod vedením Michaela Rittsteina

Růžička Aleš (*1977): 1997-2002

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvoval u Michaela Rittsteina

Zvěřinová Lenka (*1974): 1997-2002

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvovala u Michaela Rittsteina

Kohoutová Tereza (*1975): 1996-2003

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvovala u Michaela Rittsteina

Křivánek Jiří (*1976): 1997-2003

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvoval u Michaela Rittsteina

Bednář Michal (*1975): 1998-2004

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvoval u Michaela Rittsteina

Kolářová Marta (*1976): 1997-2005

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvovala u Michaela Rittsteina

Anderlová Alena (*1977): 1999-2005

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvovala u Michaela Rittsteina

Jerie Karel (*1977): 1999-2005

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvoval u Michaela Rittsteina

Miffek Lukáš (*1978): 1999-2005

- vedoucí ateliéru Antonín Střížek a Michael Rittstein, absolvoval u Michaela Rittsteina

Rathouský Luděk (*1975): 1999-2005
Klimentová Linda (*1977): 2000-2006
Petrů Michaela (*1978): 2001-2007
Grimmich Igor (*1979): 2002-2008
Ryvolová Kateřina (*1972): 2002-2008
Větrovský Vladimír (*1977): 2002-2008
Skřivánková Lucie (*1982): 2003-2008
Salajka Martin (*1981): 2005-2008
Krajc Martin (*1984): 2003-2009
Achrer Josef (*1982): 2004-2010
Horálek Vojtěch (*1983): 2004-2010
Divišová Jana (*1985): 2005-2010
Janák Rudolf (*1985): 2008-2010
Němec Tomáš (*1986): 2005-2011
Chlup Jan (*1986): 2005-2011
Jetela Tomáš (*1986): 2007-2011
Valouchová Jana (*1984): 2006-2012
Bouma Jiří (*1986): 2007-2013
Minářů Jakub (*1984): 2007-2013
Josefy Alžběta (*1984): 2011-2013
Běhal Dominik (*1988): 2009-2015
Honz Tomáš (*1989): 2012-2015
Kedrová Lenka (*1988): 2009-2015
Harant Jan (*1984): 2010-2016

Nosek Michael (*1990): 2010-2016

Suchan Leoš (*1989): 2011-2016

Čápová Kateřina (*1982): 2013-2017

Dvorská Šípová Zuzana (*1977): 2011-2017

Heres Jan (*1992): 2011-2017

Lustigová Adéla (*1989): 2011-2017

Macháček Matěj (*1992): 2011-2017

Dohnalová Barbora (*1991): 2012-2018

Dušek Pavel (*1992): 2012-2018

Nikolai Nikola (*1992): 2012-2018

Michael Rittstein (*1949) byl pedagogem na AVU jako vedoucí Malířského ateliéru III v letech 2001 až 2018. Odborný asistent Michaela Rittsteina byl docent Roman Franta (*1962).

Michael Rittstein ve vedení ateliéru vystřídal Antonína Strážka (*1959) a jeho poté Josef Bolf (*1971), který je vedoucím ateliéru dodnes.

Seznam pramenů a bibliografie

Prameny

Rozhovor s Igorem Grimmichem ze dne 1.12. 2022

Rozhovor s Martinem Salajkou ze dne 6.12. 2022

Rozhovor s Janem Heresem ze dne 16.1. 2023

Rozhovor s Alenou Anderlovou ze dne 17.1 2023

Rozhovor s Karlem Jerie ze dne 25.1. 2023

Rozhovor s Tomášem Jetelou ze dne 1.2. 2023

Výstavní katalogy

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2000: Diplomanti AVU. Praha 2000

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2001: Diplomanti AVU. Praha 2001

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2002: Diplomanti AVU. Praha 2002

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2003: Diplomanti AVU. Praha 2003

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2004: Diplomanti AVU. Praha 2004

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2005: Diplomanti AVU. Praha 2005

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2006: Diplomanti AVU. Praha 2006

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2007: Diplomanti AVU. Praha 2007

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2008: Diplomanti AVU. Praha 2008

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2009: Diplomanti AVU. Praha 2009

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2010: Diplomanti AVU. Praha 2010

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2011: Diplomanti AVU. Praha 2011

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2012: Diplomanti AVU. Praha 2012

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2013: Diplomanti AVU. Praha 2013

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2014: Diplomanti AVU. Praha 2014

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2015: Diplomanti AVU. Praha 2015

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2016: Vanity fair; Diplomanti AVU. Praha 2016

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2017: New wave; Diplomanti AVU. Praha 2017

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ 2018: Diplomanti AVU. Praha 2018

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ/ ALŠOVA JIHOČESKÁ GALERIE: Malířská škola Jiřího Sopka. České Budějovice 2006

AUPING/ ELDERFIELD/ SONTAG 1999 - Michael AUPING/ John ELDERFIELD/ Susan SONTAG: Howard Hodgkin; Paintings. London 1999

BAJAJA/ SALAJKA 2013 – Antonín BAJAJA/ Martin SALAJKA: Zvlčení. Chrudim 2013

BOEHM a kol. 2007 – Gottfried BOEHM a kol.: Neo Rauch -Neue Rollen. Praha 2007

ČERMÁKOVÁ 2021 – Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021

DRURY 2016 – Richard DRURY: Pavel Brázda - Mezi začátky a konci II. Kutná Hora 2016

ERBEN/ KOLÍBAL/ POMAJSZLOVÁ/ VOČADLOVÁ 1997 – Václav ERBEN/ Stanislav KOLÍBAL/ Alena POMAJSZLOVÁ/ Karolína VOČADLOVÁ: Stanislav Kolíbal; retrospektiva. Praha 1997

HLAVÁČEK/ NIKLOVÁ/ RATTER 2001 – Ludvík HLAVÁČEK/ Pavla NIKLOVÁ/ April RATTER: Antonín Střížek. Praha 2001

KOLEKTIV 2017 – Kolektiv: Jan Merta. Praha 2017

KOLEKTIV AUTORŮ 1988 – Kolektiv autorů: 12/15 Pozdě, ale přece. Praha 1988

KRÁTKÝ 2022 – Petr KRÁTKÝ: Alena Anderlová. Klatovy 2022

MACH 2022 – Petr MACH: Úžina; Igor Grimmich. Praha 2022

MICHALOVÁ 2011 – Rea MICHALOVÁ: Natvrdlí. Praha 2011

MICHALOVÁ 2017 – Rea MICHALOVÁ: Nude muses; Nahé múzy. Praha 2017

NEDOMA 2015 – Petr NEDOMA: Petr Veselý. Anděl, stín. Praha 2015

NOVOTNÝ/ DOSTÁL/ MACHALICKÝ 2020 - Michal NOVOTNÝ/ Martin DOSTÁL/ Jiří MACHALICKÝ: Kurt Gebauer. Praha 2020

RITTSTEIN/ JŮZA 2006 – Michael RITTSTEIN/ Jiří JŮZA: Michael Rittstein; lesklá alej. Ostrava 2008

RITTSTEIN 2006 – Michael RITTSTEIN: Moje kytara Něžnělka. Hradec Králové 2006

RITTSTEIN/ HÉDÉRVÁRI 2004 – Michael RITTSTEIN/ Robert HÉDÉRVÁRI: Michael Rittstein; soupis grafického díla 1970-2003 k výstavě Michael Rittstein – Faktem zůstává – Galerie Vltavín. Praha 2004

RITTSTEIN/ ŠLAPETOVÁ/ RITTSTEIN/ NÁBĚLEK/ VOLF 2015 – Michael RITTSTEIN/ Barbora ŠLAPETOVÁ/ Lukáš RITTSTEIN/ Kamil NÁBĚLEK/ Petr VOLF: Rittstein, Šlapetová, Rittstein; s astronautickou lehkostí motýla zpátky do kamene. Litomyšl 2015

RITTSTEIN/ POKORNÝ 2019 – Michael RITTSTEIN/ Petr POKORNÝ: MALBA III. Praha 2019

RITTSTEIN/ TĚTIVA 2009 – Michael RITTSTEIN/ Vlastimil TĚTIVA: Michael Rittstein; vlhkou stopou /o vodu se dělím s hady/. Hluboká nad Vltavou 2009

PEČINKOVÁ/ SEDLÁKOVÁ 2002 – Pavla PEČINKOVÁ/ Linda SEDLÁKOVÁ: Jiří Sopko. Praha 2002

POMAJZLOVÁ 1992 – Alena POMAJZLOVÁ: Antonín Střížek. Praha 1992

SALAJKA 2011 – Martin SALAJKA: "Obrazy paintings - Martin Salajka". Praha 2011

SALAJKA/ URBAN 2020 – Martin SALAJKA/ Otto M. URBAN: "Martin Salajka: Neurosis". Praha 2020

SKREPL 2009 – Vladimír SKREPL: Vladimír Skrepl: Jako v zrcadle. Brno 2009

ŠIMOTOVÁ 2001 – Adriena ŠIMOTOVÁ: Retrospektiva. Praha 2001

TĚTIVA/ LINDOVSKÝ 2007 - Vlastimil TĚTIVA / Jiří LINDOVSKÝ: Jiří Lindovský - retrospektiva. Alšova jihočeská galerie 2007

TUČKOVÁ 2008 – Kateřina TUČKOVÁ: Normální malba. Praha – Brno 2008

TUČKOVÁ 2013 – Kateřina TUČKOVÁ: Výzva. Chrudim. 2013

URBAN 2018 – Otto M. URBAN: Jiří Petrbock; Hořící srdce; Burning Heart. Praha 2018

VAŇOUS 2021 – Petr VAŇOUS: Alena Anderlová; Iluze rovnováhy. Praha 2021

VESELÝ 2016 – Petr VESELÝ: Tomáš Němec; Z vesnice. Praha 2016

WOHLMUTH/ JETELA 2017 – Radek WOHLMUTH/ Tomáš JETELA: Unesen přízraky. Praha 2017

Obecná literatura

ANDERLOVÁ 2021 – Alena ANDERLOVÁ: Alena Anderlová. Praha 2021

BOLOGNA 2019 - Gabriella BOLOGNA: Claude Monet. Praha 2019

BRÁZDA 2016 – Jiří BRÁZDA: Jiří Brázda - Malba, grafika; výběr z díla 1999 – 2016. Praha 2016

DUB 2012 – Petr DUB: Vybrané postkonceptuální přístupy v současné české malbě. Brno 2012

DRURY 2017 – Richard DRURY: Grimmich. Praha 2017

FRANTA/ URBAN 2019 – Roman FRANTA/ Otto M. URBAN: RAT ART. Praha 2019

FRANTA/ WOHLMUTH 2021 – Roman FRANTA/ Radek WOHLMUTH: Luck Fuck. Praha 2021

GLOVER 2019 – Michael GLOVER: Neo Rauch. London 2019

GRAHAM-NIXON 2001 – Andrew GRAHAM-NIXON: Howard Hodgkin. London 2001

HAL a kol. 2015 – Foster HAL a kol.: Umění po roce 1900. Modernismus – antimodernismus – postmodernismus. Praha 2015

HVÍŽDALA/ ŠIMOTOVÁ 2005 – Karel HVÍŽDALA/ Adriena ŠIMOTOVÁ: Stopy Adrieny Šimotové. Praha 2005

KNÍŽÁK/ CHALUPECKÝ/ KŘÍŽ/ MACHALICKÝ/ BERAN/ NEŠLEHOVÁ/ WITTLICH/ ŠIMON 2007 - Milan KNÍŽÁK/ Jindřich CHALUPECKÝ/ Jan KŘÍŽ/ Jiří MACHALICKÝ/ Zdeněk BERAN/ Mahulena NEŠLEHOVÁ/ Petr WITTLICH/ Patrik ŠIMON: Zdeněk Beran. Praha 2007

KNOTEK 1990 – Aleš KNOTEK: Stefan Milkov - Sochy / Ivan Exner – Obrazy. Praha 1990

KOKOLIA 2012 – Vladimír KOKOLIA: Jení. Praha 2012

KOKOLIA 1999 – Vladimír KOKOLIA: Kololia. Kresby: (z většího cyklu). Praha 1999

KOLEKTIV AUTORŮ 2017 – KOLEKTIV AUTORŮ: Jan Merta. Praha 2017

KOVANDA/ HAVRÁNEK 2005 – Jiří KOVANDA/ Vít HAVRÁNEK: Jiří Kovanda; 2005-1976 akce a instalace. Praha 2006

KŘÍŽ 1978 – Jan KŘÍŽ: Jiří Načeradský. Brno 1978

MACH/ RITTSTEIN 2020 – Petr MACH/ Michael RITTSTEIN: Ve vlnách / In Waves. Praha 2020

MICHALOVÁ/ KOVÁČ 2013 – Rea MICHALOVÁ/ Peter KOVÁČ: Jan Bauch. Praha 2013

MIFFEK 2010 – Lukáš MIFFEK: Lukáš Miffek 2008-2009. Praha 2010

ORLIČ 2010 – Jiří ORLIČ: Róna. Praha 2010

PADBERG 2019 – Martina PADBERG: Chaim Soutine. Praha 2019

PEČINKOVÁ/ BROZMAN/ SEDLÁKOVÁ 2007 – Pavla PEČINKOVÁ/ Dušan BROZMAN/ Linda SEDLÁKOVÁ: Jiří Sopko. Praha 2007

RITTSTEIN/ KŘÍŽ 1989 – Michael RITTSTEIN/ Jan KŘÍŽ: Michael Rittstein. Praha 1989

ŠEVČÍK/ ŠEVČÍKOVÁ 2010 – Jiří ŠEVČÍK/ Jana ŠEVČÍKOVÁ: Texty. Praha 2010

ŠVANKMAJER 1994 – Jan ŠVANKMAJER: Jan Švankmajer; transmutace smyslů = transmutation of the senses. Praha 1994

ŠVÁCHA/ PLATOVSKÁ/ KOLEKTIV 2007 – Rostislav ŠVÁCHA/ Marie PLATOVSKÁ/ KOLEKTIV: Dějiny českého výtvarného umění; [VI/2]; 1958/2000

TĚTIVA/ RITTSTEIN/ FRANTA 2008 – Vlastimil TĚTIVA/ Michael RITTSTEIN/ Roman FRANTA: Akademie výtvarných umění v Praze, ateliér Malba III Doc. Michaela Rittsteina. České Budějovice 2008

VOLF 2010 – Petr VOLF: Okamžik rozhodnutí. Praha 2010

WIESE STEPHAN VON 2010 – Stephan VON WIESE: Milan Kunc - Portréty/Portraits. Praha 2010

Internetové zdroje

EISMAN 2012 – April A. EISMAN: Painting the East German Experience: Neo Rauch in the Late 1990s. In: Oxford Art Journal 2012

https://www.jstor.org/stable/23322157?sid=primo#metadata_info_tab_contents vyhledáno 9.12. 2022

MAGID 2007 – Václav MAGID: Prázdná v komiksově bublině. IN: A2, č. 25 2007, č. 25

<http://www.advojka.cz/archiv/2007/25/prazdno-v-komiksove-bubline> vyhledáno 9.2. 2023

VAŇOUS 2007 – Petr VAŇOUS: Vyprahlé území nikoho. In: A2, č. 30 2007

<http://www.advojka.cz/archiv/2007/30/vyprahle-uzemi-nikoho> vyhledáno 9.2. 2023

RAIMANOVÁ 2015 – Ivona RAIMANOVÁ: Irena Krivánková – TRANSMISE. In: Galerie Kotelna 2015 <http://www.galeriekotelna.cz/vystavy/irena-krivankova-transmise> vyhledáno 10.2. 2023

REGNER 2012 – Jan REGNER: Rozhovor s prof. Lindovským. In: Jesuit 2012
http://www.jesuit.cz/clanek_print.php?id=745 vyhledáno 10.2. 2023

VLČKOVÁ 2016 – Blažena VLČKOVÁ: Přehled pedagogů AVU od roku 1990
<http://docplayer.cz/24008248-Prehled-pedagogu-avu-od-roku-1990.html> vyhledáno 13.11. 2022

WAGNER 2020 – Radan WAGNER: Vladimír Kokolia je zoufalec. In: ArtRevue 2020
<https://artrevue.cz/vladimir-kokolia-je-zoufalec/> vyhledáno 10.2. 2023

WAGNER 2015 – Radan WAGNER: Stefan Milkov (rozhovor). In: Radan Wagner 2015
<http://www.radan-wagner.cz/stefan-milkov-rozhovor/> vyhledáno 10.2. 2023

Seznam vyobrazení

1. Jan Bauch, Loreta, 1943, olej, plátno, 49 x 42 cm, soukromá sbírka
Foto: <https://www.artnet.com/artists/jan-bauch/loreta-BktfiKBCPxVcuYhwpfiKvw2>,
vyhledáno 16.4. 2023
2. Michael Rittstein, Prádelna, 1975, email, olej, bronz, 150 x 180 cm, soukromá sbírka
Foto: Michael RITTSTEIN/ Jan KRÍŽ: Michael Rittstein. Praha 1989, 16
3. Michael Rittstein, Svépomoc, 1979, olej, písek, sololit, 120 x 150 cm, soukromá sbírka
Foto: Michael RITTSTEIN/ Jan KRÍŽ: Michael Rittstein. Praha 1989, 34
4. Michael Rittstein, Tesla NZC 420, 1982-1983, kvaš, pero, barevná tužka, papír, 50 x 35 cm, soukromá sbírka
Foto: Michael RITTSTEIN/ Jan KRÍŽ: Michael Rittstein. Praha 1989, 63
5. Michael Rittstein, Vysávání, 1983, kombinovaná technika, papír, 50 x 35 cm, soukromá sbírka
Foto: Michael RITTSTEIN/ Jan KRÍŽ: Michael Rittstein. Praha 1989, 69
6. Michael Rittstein, Smíšené manželství, 1987, olej, akryl, písek, textil, sololit, 240 x 180 cm, soukromá sbírka
Foto: https://1gr.cz/fotky/idnes/08/012/maxi/KOT206038_9.jpg, vyhledáno 16.4. 2023
7. Michael Rittstein, Klokani Tarzan, 2020, akryl, plátno, 190 x 720 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
8. Michael Rittstein, Třídíči odpadu, 2018, akryl, plátno, 230 x 180 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
9. Michael Rittstein, Ranní koupel, 2019, akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
10. Michael Rittstein, Fragmenty z procházky, 2019-2020, akryl, plátno, 180 x 120 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno

11. Michael Rittstein, Zelení zvědavci, 2020, akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
12. Michael Rittstein, Zvědavci I, 2020, akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
13. Michael Rittstein, Zvědavci II, 2020-2021, akryl, plátno, 190 x 240 cm, soukromá sbírka
Foto: Blanka ČERMÁKOVÁ: KLOKANÍ TARZAN; MICHAEL RITTSTEIN; KANGAROO TARZAN. Praha 2021, nestránkováno
14. Alena Anderlová, Home, 2019, akryl, plátno, 120 x 150 cm, soukromá sbírka
Foto: http://www.alenaanderlova.cz/?attachment_id=1244, vyhledáno 17.4. 2023
15. Alena Anderlová, Noční můry, 2020, akryl, plátno, 150 x 200 cm, soukromá sbírka
Foto: http://www.alenaanderlova.cz/?attachment_id=1333, vyhledáno 17.4. 2023
16. Karel Jerie, Do noci 1, 2017, akryl, plátno, 100 x 80 cm, soukromá sbírka
Foto: Rea MICHALOVÁ: Nude muses; Nahé múzy. Praha 2017, nestránkováno
17. Karel Jerie, Vesna, 2012, akryl, plátno, 135 x 100 cm, soukromá sbírka
Foto: Rea MICHALOVÁ: Nude muses; Nahé múzy. Praha 2017, nestránkováno
18. Igor Grimmich, Pánevní dno, 2021, kombinovaná technika, sololit, 100 x 100 cm, soukromá sbírka
Foto: Petr MACH: Úžina; Igor Grimmich. Praha 2022, nestránkováno
19. Igor Grimmich, Dobrodružství I, 2021, akryl, plátno, 170 x 190 cm, soukromá sbírka
Foto: Petr MACH: Úžina; Igor Grimmich. Praha 2022, nestránkováno
20. Igor Grimmich, Bájně město XI, 2022, kombinovaná technika, sololit, 48 x 48 cm, soukromá sbírka
Foto: Petr MACH: Úžina; Igor Grimmich. Praha 2022, nestránkováno
21. Martin Salajka, Kudlanky, 2019, barevná litografie 79/100, 70 x 50 cm, Galerie ART Praha
Foto: <https://www.galerie-art-praha.cz/eshop/komisni-prodej/detail/1753-s200154-kudlanky>, vyhledáno 29.4. 2023
22. Martin Salajka, Apollo a Marsyas III, 2021, litografie, 50 x 70 cm, soukromá sbírka
Foto: <https://www.martinsalajka.cz/portfolio#tab-grafiky>, vyhledáno 5.5. 2023

23. Tomáš Jetela, z cyklu Knihovna, 2010-2011, olej, plátno, 180 x 200 cm, soukromá sbírka
Foto: Diplomanti AVU. Praha 2011, 34
24. Tomáš Jetela, ze série Zloděj ptáků, 2013, kombinovaná technika, plátno, 100 x 150 cm, soukromá sbírka
Foto: Radek WOHLMUTH/ Tomáš JETELA: Unesen přízraky. Praha 2017, 13
25. Jan Heres, Afra a já, 2017, olej, plátno, 230 x 300 cm, soukromá sbírka
Foto: <https://www.janheres.com/index.php/portfolio/interakce/#&gid=1&pid=2>,
vyhledáno 29.4 2023
26. Neo Rauch, Busch, 2001, olej, papír, 198.1 x 198.1 cm, The Museum of Modern Art, New York
Foto: https://www.moma.org/collection/works/94770?artist_id=27431&page=1&referrer=artist, vyhledáno 3.5. 2023
27. Neo Rauch, Pfad, 2003, olej, papír, 255 x 199 cm, The Museum of Modern Art, New York
Foto: https://www.moma.org/collection/works/97139?artist_id=27431&page=1&referrer=artist, vyhledáno 3.5. 2023
28. Neo Rauch, Verrat, 2003, olej, papír, 255 x 199 cm, The Museum of Modern Art, New York
Foto: https://www.moma.org/collection/works/97140?artist_id=27431&page=1&referrer=artist, vyhledáno 3.5. 2023
29. Alena Anderlová, Zlaté časy, 2005, olej, plátno, 195 x 130 cm, soukromá sbírka
Foto: Diplomanti AVU. Praha 2005, 15

Obrazové přílohy

1. Jan Bauch, Loreta, 1943

Olej, plátno, 49 x 42 cm, soukromá sbírka

2. Michael Rittstein, Prádelna, 1975

Email, olej, bronz, 150 x 180 cm, soukromá sbírka

3. Michael Rittstein, Svépomoc, 1979

Olej, písek, sololit, 120 x 150 cm, soukromá sbírka

4. Michael Rittstein, Tesla NZC 420, 1982-1983

Kvaš, pero, barevná tužka, papír, 50 x 35 cm, soukromá sbírka

5. Michael Rittstein, Vysávání, 1983

Kombinovaná technika, papír, 50 x 35 cm, soukromá sbírka

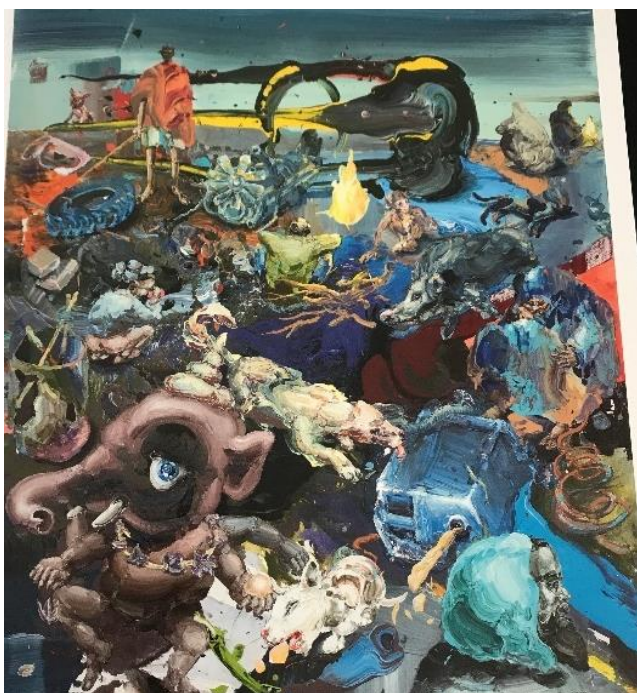

6. Michael Rittstein, Smíšené manželství, 1987

Olej, akryl, písek, textil, sololit, 240 x 180 cm, soukromá sbírka

7. Michael Rittstein, Klokaní Tarzan, 2020
Akryl, plátno, 190 x 720 cm, soukromá sbírka

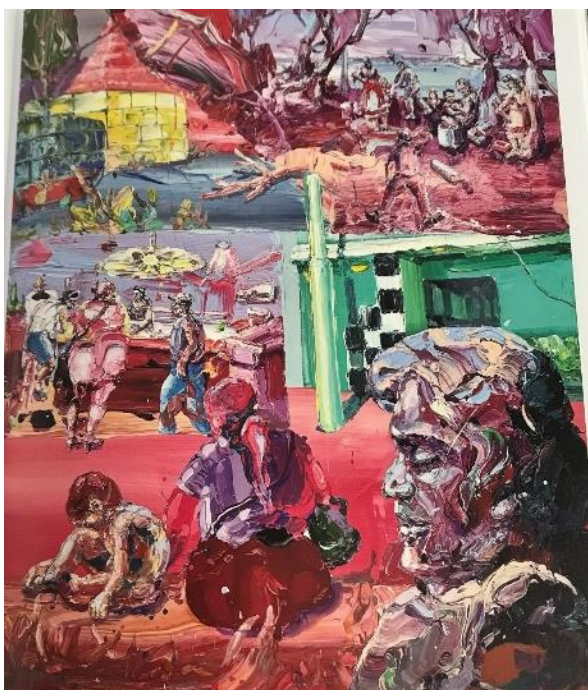

8. Michael Rittstein, Třídíči odpadu, 2018
Akryl, plátno, 230 x 180 cm, soukromá sbírka

9. Michael Rittstein, Ranní koupel, 2019

Akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka

10. Michael Rittstein, Fragmenty z procházky, 2019-2020

Akryl, plátno, 180 x 120 cm, soukromá sbírka

11. Michael Rittstein, Zelení zvědavci, 2020

Akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka

12. Michael Rittstein, Zvědavci I, 2020

Akryl, plátno, 120 x 140 cm, soukromá sbírka

13. Michael Rittstein, Zvědavci II, 2020-2021

Akryl, plátno, 190 x 240 cm, soukromá sbírka

14. Alena Anderlová, Home, 2019

Akryl, plátno, 120 x 150 cm, soukromá sbírka

15. Alena Anderlová, Noční můry, 2020

Akryl, plátno, 150 x 200 cm, soukromá sbírka

16. Karel Jerie, Do noci 1, 2017

Akryl, plátno, 100 x 80 cm, soukromá sbírka

17. Karel Jerie, Vesna, 2012

Akryl, plátno, 135 x 100 cm, soukromá sbírka

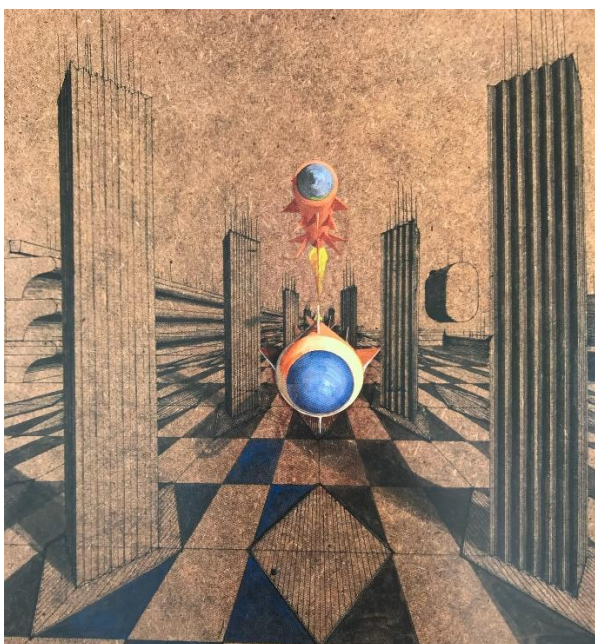

18. Igor Grimmich, Pánevní dno, 2021

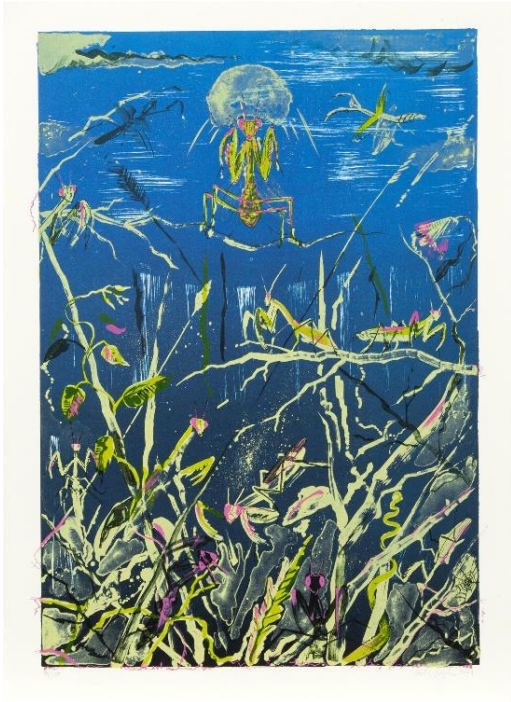
Kombinovaná technika, sololit, 100 x 100 cm, soukromá sbírka

19. Igor Grimmich, Dobrodružství I, 2021
Akryl, plátno, 170 x 190 cm, soukromá sbírka

20. Igor Grimmich, Bájně město XI, 2022
Kombinovaná technika, sololit, 48 x 48 cm, soukromá sbírka

21. Martin Salajka, Kudlanky, 2019

Barevná litografie 79/100, 70 x 50 cm, Galerie ART Praha

22. Martin Salajka, Apollo a Marsyas III, 2021

Barevná litografie, 50 x 70 cm, soukromá sbírka

23. Tomáš Jetela, z cyklu Knihovna, 2010-2011

Olej, plátno, 180 x 200 cm, soukromá sbírka

24. Tomáš Jetela, ze série Zloděj ptáků, 2013

Kombinovaná technika, plátno, 100 x 150 cm, soukromá sbírka

25. Jan Heres, Afra a já, 2017

Olej, plátno, 230 x 300 cm, soukromá sbírka

26. Neo Rauch, Busch, 2001

Olej, papír, 198.1 x 198.1 cm, The Museum of Moder Art, New York

27. Neo Rauch, Pfad, 2003

Olej, papír, 255 x 199 cm, The Museum of Modern Art, New York

28. Neo Rauch, Verrat, 2003

Olej, papír, 255 x 199 cm, The Museum of Modern Art, New York

29. Alena Anderlová, cyklus Zlaté časy, 2005

Olej, plátno, 195 x 130 cm, soukromá sbírka